

education

Department:
Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

DRAMATIESE KUNSTE

FEBRUARIE/MAART 2010

MEMORANDUM

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 50 bladsye.

AFDELING A: BEGRYP EN ANALISEER**BEANTWOORD EEN VRAAG:****VRAAG 1: EPIESE TEATER****OF****VRAAG 2: TEATER VAN DIE ABSURDE****VRAAG 1: EPIESE TEATER**

Hierdie vraag verwys na *Kaukasiese Krytsirkel* ÓF *Moeder Courage* ÓF *Kanna Hy Kô Hystoe*.

KATEGORIE	PUNTE (%)	BESKRYWERS (BEWYSE)
Uitstaande prestasie	18 – 20	- Goed georganiseerd, volledig en logies, afgeronde struktuur. - Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk, in oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. - Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. - Insig, vloeiend, observasie en kennis word treffend uiteengesit.
Verdienstelike prestasie	16 – 17	- Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. - Toon 'n hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite om inligting te verwerk. - Gebruik van relevante dramaverwysings. - Toon insig, waarneming en kennis – goed uiteengesit.
Bevredigende prestasie	14 – 15	- Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. - Interessante aanbieding, duidelike stellings, oortuigend, eenvoudige taalgebruik. - Ondersteun deur 'n keuse van relevante dramaverwysings. - Toon 'n goeie begrip van die tema/taak, sommige stellings toon insig.
Voldoende prestasie	12 – 13	- Struktuur nie altyd logies nie. - Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om ondeurdagte en stereotipe antwoorde te verskaf. - Genoegsame seleksie van relevante dramaverwysings. - Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie, voel gememoriseerd.
Middelmatige prestasie	9 – 11	- Nie altyd georganiseerd nie, struktuur nie altyd logies nie. - Beperkte seleksie van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. - Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.

Elementêre prestasie	6 – 8	• Ongestruktureerd, beperkte woordeskat, min poging aangewend om die inligting op 'n aanvaarbare manier aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Onvoldoende	0 – 5	• Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede. • Irrelevant. • Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat iets geleer het, maar nie verstaan het nie.

Die volgende antwoorde is voorgestelde antwoorde. Die kandidaat mag ander antwoorde aanbied of voorbeelde gee indien dit geldig is. Die eksaminator moet die kandidaat se ervaring en antwoord in ag neem.

Brecht het sy werk in die Duitse teater begin en baie van sy vroeë skryfwerk is deur die Ekspressionist beïnvloed. Hy het egter hulle sielkundige en emosionele verduidelikings van die mens se gedrag verwerp. Hy het voortgegaan om sy eie idees te ontwikkel, wat Marxisties in filosofie was.

Hy het geglo dat die ou teater se nuttigheid verval het, omdat dit die toeskouer tot die rol van passiewe kyker verlaag het. In hierdie tipe teater is gebeure vas en onveranderlik. Die toeskouer kan dus net in 'n gehipnotiseerde en nie-kritiese manier toekyk.

Brecht wou 'n duidelike onderskeiding tref tussen wat hy as teater van 'illusie' sien, wat jy 'dramaties' noem, en sy Epiese Teater. Hy het Dramatiese Teater gekritiseer omdat dit die gehoor in 'n droomwêreld intrek, waar hulle totaal empaties is teenoor die gebeure in die drama en waarin probleme altyd opgelos word. Hy wou hê sy gehoor moet opletterend wees en die teater verlaat met 'n bewustheid dat hulle die probleme wat hy in die drama aanbied, moet oorweeg, en iets omtrent hierdie probleme in die werklikheid doen.

Alhoewel hy nie emosie in die lewe en teater verwerp het nie, het hy die empatie gekritiseer wat volgens hom alle rede oorskadu wanneer na 'n sentimentele drama gekyk word. Hy het geglo dat die gehoor hulle kritiese bewustheid moet behou van die sosiale realiteit agter enige emosionele toestand. Hy wou dus hê die gehoor moet produktief na die drama kyk.

Hy het geglo dat teater nie kontemporêre materiaal op 'n lewensgetroue manier moet hanteer nie. Die teater moet eerder die handeling wat dit aanbied, vreemd maak. Sy hoofdoel was om terselfdertyd te vermaak en te onderrig. Daarom moet die toeskouer 'vervreem' word van die drama se gebeure.

Een manier om dit te doen was deur Historifikasie, wat beteken om materiaal uit ander tye en plekke te neem, en om die drama in die verre verlede of 'n plek verwyder van die gehoor se realiteit te laat afspeel. Dit hou die gehoor krities oor wat hulle kyk, terwyl dit hulle toelaat om ooreenkomste te vind met die hede.

'n Voorbeeld is *Die Kaukasiese Krytsirkel* wat in die murasies van 'n bomverwoeste Kaukasiese dorpie afspeel. Die dramaturg moet die gevoel in die toeskouer wek asof hy/sy onder die omstandighede in die drama geleef het, dat hy 'n positiewe aksie sou neem en dinge anders sou doen. Daar is dikwels 'n storieverteller wat die gehoor direk aanspreek en daarmee die 'vierde muur' af te breek wat in Realistiese teater geskep word. Die verteller verwys na veranderinge in plek en tyd, beskryf sekere gebeure en wys ander. 'n Hele historiese periode kan in een sin gedek word. Historifikasie verwys nie slegs na die historiese ligging van die aksie nie, maar ook na die geografiese ligging. Hierdie dramas sluit dikwels verskeie liggings in.

'n Ander tegniek wat gebruik word om afstand tussen die gehoor en die gebeure op die verhoog te skep, was vervreemding, of Verfremdungseffekt, waar die dramaturg doelbewus die aandag vestig op die verbeeldingsaard van die werk, eerder as om die gehoor te oortuig dat wat hulle kyk, realiteit is. Dit verwys ook na die manier waarop Brecht verseker het dat sy gehoor se empatie opsy gesit word sodat hulle krities bly oor die gebeure waarna hulle kyk. Dit stel hulle in staat om sosiopolitieke en morele kwessies in die drama en die wêreld waarin hulle woon, te beskou. Brecht het alle aspekte van produksie gebruik om die V-effek te bereik, insluitend epiese struktuur, historifikasie, verhoogplasing en toneelspeltegnieke. Hy het die volgende gebruik om vervreemding te skep.

- Vertellers/akteurs praat direk met die gehoor en die akteurs praat in die derde persoon – Simon se in KKS "*Sê die jong dame dat iemand te laat gekom het*"
- Meganika van die teater is duidelik sigbaar vir die gehoor.
- Beligtingsinstrumente is sigbaar, en ligte in die auditorium word vir die duur van die drama aangelaat.
- Verandering van stelle terwyl die gehoor toekyk, plasing van musikante op die verhoog.
- Gebruik plakkaat- dit gee 'n opsomming van die verskillende dele van die drama.
- Gebruik filmskryfies/foto's/prente en 'n reeks projeksies.
- Gebruik 'n fragmentele stel.
- Gebruik liedjies wat deel van die aksie is en breek enige konitnuïteit tussen dialoog en sang.
- Musiekstyl kan teenoor die inhoud van die lirieke staan.
- Stelontwerper ignoreer die 'vierde muur' en werk meestal met 'n leë verhoog.

Brecht noem sy teater epies omdat hy sy werk van tradisionele teater wou onderskei. Volgens hom het sy teater ooreengestem met die epiese gedig, meer as die drama van die verlede. Die epiese storie word uit die oogpunt van 'n enkele storieverteller aangebied. Die epiese gedig het byna volkome vryheid in verandering van plek en tyd, dit oorbrug lang tydperke in 'n enkele sin of 'n kort narratiewe passasie. Hierdie struktuur laat tydspronge toe, wat die ondersoek van 'n proses en 'n stel gebeure aanmoedig, eerder as om op een uitkoms te konsentreer. Die Epiese drama is gestruktureer as 'n montage van onafhanklike insidente (episodes wat volledig in hulself is), wat volgens Brecht verskillende op so 'n manier kan verbind sodat mense tot nuwe erkennings en begrip 'geskok' word. Elke toneel het 'n geskrewe subtitel gehad en is vervang met 'n nuwe een as die toneel verander het. In *Kaukasiese Krytsirkel* het ons 'Die stryd om die Vallei', 'Die Edele Kind' enovoorts. Vir Brecht was montage 'n effektiewe tegniek om sy gehoor bewus en opletend te hou.

In *Kanna Hy Kô Hystoe* (van hieraf: KHKH) kan die volgende epiese beginsels geïdentifiseer word deur voorbeelde uit die teks te noem:

- doeblering van karakters,
- klank- en beligtingseffekte, (nie-realisties)
- nie-realistiese dekor,
- simultaantonele,
- invoeging van sang en vers,
- gesprek-verby-'n-gesprek,
- dialoog met die alter-ego,
- verdeling van die handeling in sewe episodes

Die klem in KHKH val op die gebeure, die storie, die ellende en hartseer van die hele gemeenskap. Die epiese element word verder uitgebou deur Adam Small se gebruik van besonder dramatiese vertelsituasies waardeur die geweld, byvoorbeeld die verkragtings, die selfmoord van Jakop en Kietie se dood aan die gehoor oorgedra word sonder dat die handeling self fisiek uitgevoer word.

Die karakters lewer sosiale kommentaar deur die storie van hul lewens te vertel. Daar is nie psigologiese prosesse by die meeste karakters te bespeur nie, maar die storie en hul boodskap is die primêre fokus. Die teks se funksie is dus om die gehoor van 'n sosiaal-politiese situasie bewus te maak en te onderrig en nie primêr om te vermaak nie. Daar word van die gehoor verwag om betrokke te raak en 'n oordeel te maak en 'n positiewe verandering in die sosiale omstandighede te maak. Ander elemente van die epiese teater word in KHKH geïdentifiseer en wel die elemente kenmerkend van die Middeleeuse sowel as die Moderne epiese teater.

Middeleeuse Epiese Drama

Die struktuur van KHKH toon 'n verwantskap met die Middeleeuse Epiese teater op die volgende maniere:

- Die vorm van die drama, veral die eksposisie (expositor ludi soos dit in die Middeleeuse drama bekend staan)
- die achronologiese opeenvolging van tonele
- en die sentrerings rondom twee figure, Kanna en Makiet

Die eerste episode in KHKH begin met Jakop, die straatprediker wat die vers “Wáár is Moses?” met kitaarbegeleiding sing. Jakop stel die verwagting van sy mense sentraal. Hierdie verwagting funksioneer ironies in die lig van die vergeefse beroepe op Kanna. Die verteller (stem) stel die karakters voor en gee 'n kort opsomming van die gebeure voor Kanna se vertrek en besluit: “Hulle het vir Kanna gewag, deur die jare gewag dat hy moet huis toe kom”. Die epiese raamwerk van die drama word deur die onsigbare stem ingelei.

Hierdie eksposisie wat, soos die Middeleeuse epiese teater, ná die proloog verdwyn, dui die aard van die verhaal aan, stel die karakters voor, skets hul agtergrond en verrai selfs iets van die struktuur van die drama.

Moderne Epiese Teater

In die Middeleeuse epiese drama word daar duidelik onderskei tussen vertellers en akteurs. In die moderne weergawe van die epiese drama, word die vertellersfunksie (die verteller) deur een of meer van die akteurs self vervul - so ook in KHKH. Ná die proloog (Episode 1) word die neutrale, onpersoonlike vertellende Stem nie meer gehoor nie; die Stem word nou vlees in verskeie karakters en veral in twee, naamlik Makiet en Kanna. Vanaf die tweede episode begin die dramatiese handeling. Die verteller se funksie is afgehandel en die verskillende insidente word óf ingelei deur die dooie Makiet óf deur Kanna wat as't ware met die gehoor praat om die gebeurtenisse in verband te bring.

Makiet en Kanna word dus vanaf die tweede episode die sentrale ervarende karakters. (Kandidaat moet spesifiek verwys na die Epiese teks wat hulle bestudeer het.

(20)

- 1.2 1.2.1 storielyn
- 1.2.2. episodies
- 1.2.3 demonstreer
- 1.2.4 vervreemding
- 1.2.5 distansieer
- 1.2.6 objektief
- 1.2.7 ligte
- 1.2.8 stels
- 1.2.9 gehoor
- 1.2.10 historifikasie

(10)

Ordevlak	Moeilikeids-vlak	Persentasie	Punte	Vrae & Punte
Analise/Sintese/ Evaluering	Hoër Orde	0	7	2.1(7)
Toepassing	Middel Orde	0	10	2.1(10)
Kennis en begrip	Laer Orde	0	13	2.1(3) 1.2.1-1.2.10 (10)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
1.1	4	12	4
1.2		10	

[30]

VRAAG 2: TEATER VAN DIE ABSURDE

Hierdie vraag verwys na *Afspraak met Godot* ÓF *The Bald Soprano* ÓF *Bagasie*.

2.1 Verwys na die rubriek en die voorgestelde antwoord om jou 'n die nasienproses te lei.

Kategorie	Punte%	Beskrywers (Bewyse)
Uitstaande prestasie	18 – 20	- Goed georganiseerd, volledig en logies, afgeronde struktuur. - Toon 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. - Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. - Insig, vloeiend, observasie en kennis word treffend uiteengesit.
Verdienstelike prestasie	16 – 17	- Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. - Toon deur 'n hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite om inligting te verwerk. - Gebruik van relevante dramaverwysings. - Toon insig, waarneming en kennis – goed uiteengesit.
Bevredigende prestasie	14 – 15	- Georganiseerd, omvattend, 'n bevredigende vlak van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die struktuur. - Interessante aanbieding, duidelike stellings, oortuigend, eenvoudige taalgebruik. - Ondersteun deur 'n keuse van relevante dramaverwysings. - Toon 'n goeie begrip van die tema/taak, sommige stellings toon insig.
Voldoende prestasie	12 – 13	- Struktuur nie altyd logies nie. - Demonstreer 'n basiese begrip, maar is geneig om ondeurdagte en stereotipe antwoorde te verskaf. - Genoegsame seleksie van relevante dramaverwysings. - Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie, voel gememoriseerd.
Middelmatige prestasie	9 – 11	- Nie altyd georganiseerd nie, struktuur nie altyd logies nie. - Beperkte seleksie van inligting en swak taalvaardigheid kan 'n bydraende faktor wees. - Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Elementêre prestasie	6 – 8	- Ongestruktureerd, beperkte woordeskat, min poging aangewend om die inligting op 'n aanvaarbare manier aan te bied. - Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. - Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie.
Onvoldoende	0 – 5	- Onsamehangend, baie min werk gelewer, beperkte vaardighede. - Irrelevant. - Eenvoudige frases of woorde wat toon dat die kandidaat iets geleer het, maar nie verstaan het nie.

Die volgende antwoorde is voorgestelde antwoorde. Die kandidaat mag ander antwoorde aanbied of voorbeelde gee indien dit geldig is. Die eksaminator moet die kandidaat se ervaring en antwoord in ag neem.

2.1 Absurdisme was 'n teaterreaksie op die tyd. Na 1945 en die Tweede Wêreldoorlog, het die lewe betekenisloos geword en 'n algemene gevoel van hopeloosheid en nutteloosheid het baie mense in die wêreld oorval. Godsdienstige geloof is geruk en die mens het homself in 'n wêreld sonder God bevind, omdat al die 'onverskuifbare' waarhede wat die mens so lank gedien het, geen basis meer gehad het behalwe die feit dat iemand in dit geglo het nie. Die gruweldade van die Tweede Wêreldoorlog soos die uitwissing van ses miljoen Jode, die atoombomaanval en die vernietiging wat daarop gevolg het, het veroorsaak dat mense hul waardes en oortuigings bevraagteken het.

Absurde dramaturge is ook deur die eksistensialistiese filosowe beïnvloed wat die lewe as onlogies, nutteloos, arbitrêr en wreed beskou het. Absurdistiese dramaturge weerspieël hierdie gevoel van leegheid, misnoeë en futiliteit in hul dramas deur hul karakters, die vorm en struktuur van hulle dramas en hulle temas en toneelskikking.

Die Teater van die Absurde het nie enige van die kenmerke van die 'well-made play' nie. Wat struktuur betref, is daar geen krisis en klimaks nie, geen ontdekkings en omkerings, geen afgeronde en volledig ontwikkelde karakters nie. Die plot van Absurde dramas hou nie by die tradisionele struktuur en vorm nie. Dramatiese teater toon 'n eenheid in tyd, aksie en plek. In die teater van die absurde is eenheid van aksie, tyd en plek egter misplaas om 'n wêreld sonder harmonie te weerspieël. Dit is nie logies en lineêr nie, maar siklies en herhalend om aan te dui dat 'n lewe sonder betekenis nie fokus kan hê of na 'n sekere doelwit kan beweeg nie. 'n Sikliese struktuur kommunikeer die gebrek aan werklike vordering of oplossing. Absurde drama is nie gemoeid met die voorstelling van waardes, die vertel van 'n storie of die uitbeeld van 'n karakter nie, maar eerder met die voorstelling van individue in 'n situasie. Die struktuur gee die gehoor die ervaring van lewe in 'n betekenislose heelal, dikwels deur 'n sikliese patroon te volg – soos in *Afspraak met Godot*.

Algemene temas in Absurdistiese dramas. Die volgende word onthul:

- Ervaring van tydelikheid en verganklikheid (tyd)
- Gevoel van die tragiese moeisaamheid om van jouself bewus te word in die ongenaakbare proses van hernuwing en vernietiging wat met die verandering van tyd gebeur.
- Moeisaamheid van kommunikasie tussen mense (taal)
- Oneindigende soektog na realiteit in 'n wêreld waar alles onseker is en die skeidslyn tussen droom en waarheid die heeltyd skuif.
- Die tragiese aard van alle liefdesverhoudings en die selfmisleiding van vriendskap
- Die mens se vrees vir die totale betekenisloosheid, totale vormloosheid van die heelal en al die gebeure waaruit dit bestaan.
- Die mens is alleen, verlore in 'n wêreld waarin God hom verlaat het.
- Wetenskap en rede is denkbeeldig
- Die natuur het wraak geneem
- Die enigste sekerheid is die dood, en dit is net die finale aksie van absurditeit
- Kommunikasie is nie meer moontlik nie

Temas in *Die Kaalkop Prima Donna*

Absurditeit

Absurde temas is volop in *Die Kaalkop Prima*. Die belangrikste in Ionesco se drama is die idee dat orde geneig is om tot chaos te verval (entropie). Hierdie ineenstorting word in die spraak van die karakters weerspieël wat deur die verloop van die drama meer en meer disfunksioneel word, en uiteindelik tot die totale afbreek van taal as 'n volhoubare/effektiewe middel van menselike kommunikasie lei.

Chaos word ook uitgebeeld deur die karakterisering, of, meer korrek, die afwesigheid daarvan. Die mensdom word verminder tot die Smiths en die Martins wat by tye baie soos poppe optree wat arbitrêre frases spreek as hul opnames geaktiveer word. Die Smiths en Martins is sielloos, hol oorblyfsels van karakters wat verlaag is om slegs 'n tipe angste oor hul ontbrekende of deurmekaar identiteite te vertoon.

Die opmerkings van die karakters is dikwels onvanpas, teenstrydig, of totaal sonder betekenis, veral aan die einde, wanneer die Martins en Smiths amper manies in hul woede raak soos wat taal tot woordfragmente verval. Wat hulle onthul is een van die belangrikste absurde temas: die moderne onvermoë van mense om by mekaar aansluiting te vind op 'n outentieke of eerlike manier.

Taal en Betekenis

Die Kaalkop Prima Donna is 'n 'tragedie van taal' wat handel oor die geleidelike verlies van die kommunikatiewe funksie tot hol frases en betekenislose clichés.

Aan die einde van die drama breek die dialog op in 'n reeks onlogiese gevolgtrekkings, wat suggereer dat rasionele gesprek onmoontlik geword het, dat relevante gedagtes nie eers verder as 'n enkele sin of twee volgehou kan word nie. Die Martins en Smiths tuimel eenvoudig deur onverwante en hol clichés voordat hulle in 'n tipe sillabiese gebabbel verval. Woorde degenerer tot blote voorwerpe, wat soos 'n tert in 'n 'gratis-vir-almal' rondgegooi word.

Vervreemding en Eensaamheid

Ionesco beklemtoon beide die verlies van 'n persoonlike identiteit en sosiale en familiële vervreemding. Sy karakters word vervreem, nie omdat hulle sensitiewe wesens in 'n vyandige of onpersoonlike wêreld is nie, maar omdat hulle geen individualiteit het nie. Hulle word nie meer net deur masjiene bedreig nie, hulle het gekonformeer tot middelklaswaardes soos gekodifiseer in gekke uitdrukkings en rigide gedragspatrone. Hulle stem te veel ooreen om persoonlike identiteite te hê, en daarom maak dit nie veel saak of hulle, soos die Smiths, nie noemname het nie. Hulle vervreemding is heeltemal die gevolg van 'n totale gebrek aan 'n persoonlik identiteit, wat hulle selfs as gevolg van hul taal nie kan vestig nie. Hulle is eenvoudig nie in staat tot indringende, individuele denke nie.

Identiteit

Aan die begin van *Die Kaalkop Prima Donna*, beklemtoon Ionesco die tipiesheid van sy karakters in sy herhaalde stelling van hulle en hul wêreld wat 'Engels' is. Die eerste karakters waarmee kennis gemaak word, word 'Smith' genoem, 'n baie algemene Engelse van, wat ook die paartjie se konvensionele aard aandui. Hierdie figure het geen diskrete selfbewustheid nie.

Verder oordryf Ionesco herhaaldelik sy karakters se gebrek aan selfbewustheid verby 'n eenvoudige stereotipe. Die Martins kan byvoorbeeld nie eers mekaar as man en vrou erken nie, en moet deur 'n herhalende deduktiewe proses gaan om hul verhouding vas te stel. Selfs dan word hulle identiteite bevraagteken deur wat Mary onthul, wat die gehoor ietwat verwar.

Die enigste aanduiding van 'n ander identiteit word volgens seksuele en klasaspekte onderskei, en selfs dan is dit doelbewus dubbelsinnig. Mev. Smith vir die huishouding verantwoordelik is, sinspeel sy op mnr. Smith se tekortkominge as 'n man. Hy kla op sy beurt oor vroue wat soos mans optree. Dwarsdeur die drama sentreer die karakters se angste blykbaar om bedreiging, nie van hul individualiteit nie, maar net van hul rolle soos deur geslag en klas vasgestel.

Tyd

Indien taal geleidelik alle betekenis verloor in *Die Kaalkop Prima Donna*, word tyd, soos deur die Smiths se Engelse horlosie gemeet, onmiddelik so onreëlmatig dat dit niks beteken nie. Voordat mev. Smith die eerste keer praat, lui die horlosie sewentien keer, wat haar laat aankondig dat dit 9-uur is. Daarna lui dit so min as een en soveel as nege-en-twintig keer in 'n toevallige, deurmekaar volgorde. Volgens die verhoogaanwysings lui dit 'soveel keer as wat dit wil' asof dit 'n lewendige voorwerp is, totaal buite menslike beheer.

Tyd in die drama het sy doel verloor – dit verteenwoordig nie meer 'n logiese volgorde in 'n ruimtelike dimensie nie.

Geslagsrolle

Selfs 'n betroubare identiteit gebaseer op geslag word ondermyn in *Die Kaalkop Prima Donna*. Rolonderskeidings verswak met die verloop van die drama. Vroeg in die drama beskuldig mnr. Smith sy vrou dat sy simpel vrae vra, wat sy oortuiging aandui dat sy verstand beter is as hare en dat haar vermoë om te redeneer ernstig beperk word omdat sy 'n vrou is, 'n irrasionele 'romantikus'. As die Brandweerhoof mnr. Smith egter besoek, erken hy dat sy vrou meer intelligent as hy is, en selfs 'baie meer vroulik', wat suggereer dat daar 'n vroulik kant aan sy karakter en gedrag is. Mev. Smith sê dieselfde as sy kla oor mans wat lipstiffie op hulle lippe gebruik en heeldag rondsit en drink. Sy laat ook deurskemer dat mnr. Smith nie die 'sout' van die aand sop werd is nie, 'n vermomde belediging van haar man se gebrekkige manlikheid. Verder is sy seksueel die aggressiefste van die twee. Sy flanker met die Brandweerhoof en mnr. Martin, wat haar behoefte kan aandui om 'n seksuele identiteit te vestig wat haar antmante man haar ontnem het.

Klaskonflik

Die Smiths en Martins het 'n klasbewustheid wat deur Mary, die Smith's se bediende, uitgedaag word. Mary is 'n bedreiging vir hulle omdat sy moedswillig en sonder respek is, en nie lyk of sy haar plek ken nie. Die paartjies word kwaad en selfgeregtig wanneer Mary tydens die Brandweerhoof se besoek vra om 'n storie te vertel. Hulle vind haar versoek vermetel en onvanpas, en al slaag Mary daarin om haar gedig tot eer van die die Hoof voor te dra, word sy in die proses van die verhoog afgedwing.

Temas in *Afspraak met Godot* (candidate ma gander temas noem wat gemotiveer word)**Die vyandigheid van die heelal**

In *Afspraak met Godot* beeld Beckett die wêreld uit as 'n koue, passielose, stil ruimte van onsekerheid. Binne hierdie konteks word Beckett se idees van die lewe aangebied dat alle dinge uiteindelik tot 'n einde moet kom.

Dood

Die idee van die dood in die drama word op 'n paradoksale manier aangebied. Aan die een kant is die dood die mens se grootste vyand, 'n einde aan alles. Aan die ander kant is dit die enigste ontsnapping of manier van ontsnapping uit die vyandige heelal.

Die absurditeit van die dood word verder beklemtoon aan die einde van Bedryf Een wanneer Vladimir en Estragon selfmoord oorweeg omdat hulle niks meer het om te doen nie. Die sentrale boodskap word vroeg in die drama deur Estragon se woorde ingelei: 'Niks om te doen nie.' Dit impliseer dat in plaas daarvan om vir vandag te lewe, is die mens gedurig besorg oor wat in die toekoms sal gebeur en dit is dus nie 'n verrassing dat hy sy lewe wegwens nie.

Hoop

Die konsep van hoop kom waar die twee hoofkarakters wat, alhoewel bevrees en onseker oor hul situasie, bereid is om te wag vir iemand om betekenis en doel aan hul lewe te bring. Die karakters wag vir 'n teken wat aandui dat hulle van die dood vrygeskeld word en dat daar inderdaad 'n toekoms sal wees.

Verlies van kommunikasie

As gevolg van hulle geheueverlies, kan die karakters nie oor die verlede praat nie. Hulle pogings om hul situasies te hanteer lei tot die gebruik van taal en logika wat meganies en sinloos is. Ten spyte van baie praterij, ontdek ons aan die einde van die drama dat hulle eintlik baie min gesê het. Die oomblikke van stilte saam met uitinge wat van volledige sinne tot enkele, monosillabiese woord en uitroepe verval, toon die afwesigheid eerder as die aanwesigheid van natuur en kultuur.

Fisiese en verstandelike afteruitgang

Beide Vladimir en Estragon ly aan fisiese en geestelike versteurings. Dit is 'n aanduiding van die onvermoë van die menslike liggaam om behoorlik te funksioneer. Die hartseer realiteit is dat hulle dit moeilik vind om enigiets te onthou, en as hulle hul omgewing identifiseer, laat dit die liggaam soos 'n onbetroubare masjien lyk.

Kapitalisme

Die tema van kapitalisme, wat deur middel van ondertone en geïmpliseerde stellings na vore kom, verryk die idee dat wêreldse effekte net die mens selfs meer van die fundamentele aard van sy bestaan te vervreem.

Tyd en die nuttelosheid van wag

Die verloop van tyd word ooglopend as die karakter wag op Godot se koms. Die feit dat hulle verniet wag, laat die lewe egter net so betekenisloos as die dood lyk. Tyd maak die karakters gevangenes van hulle situasie waar hulle inderwaarheid terug beweeg na die dood, al lyk dit of hulle voorwaarts deur die tyd beweeg.

Tydspronge is onbepaald, omdat die drama in halfdonker afspeel. Die enigste sigbare tekens van tydverloop is die boom wat 'n paar nuwe blare het aan die begin van die tweede bedryf en die fisiese veranderinge in Pozzo, wat blind word, en Lucky, wat stom raak. Dit alles versterk die eindeloosheid van die gewag

Die lyding van wag wat die karakters en die gehoor ervaar, saam met die konstante herhaling van gebeure, is wat tyd eindeloos laat lyk.

Temas in *Bagasie*

Die menslike toestand (La condition humaine) - die nagmerrie van die sinlose word tot die uiterste gevoer :

- Die aard van die **mens se toestand**
 - Futiliteit van mens se gewag of soeke (singewing)
 - Menslike bestaan is tydelik en dood onontkombare waarheid
 - Menslike verlatenheid word vooropgestel
 - Bestaansangs word uitgebeeld in die drama
- **Aard van wêreld** waarin mens verkeer
 - Vreemdheid, onverklaarbaarheid, sinloosheid, gevaarlikheid van realiteit.
- Aard van die **mens self**
 - Mens se vrees vir homself en die onbekende
 - Mens se hunkering na geluk in die toekoms of die verlede
 - Mens is identiteitloos, kan nie kommunikeer met medemens
 - Mens ly aan geheueverlies
- **Religieuse probleem:** Die
 - Mens se soeke na sin
 - Mens se soeke na 'n God wat Hom skynbaar onbereikbaar teruggetrek het
 - Mens se vrees om verantwoording te doen vir die lewe
 - Onvolledigheid van die lewe
 - Onafwendbaarheid en leegheid van die sterwensoomblik
 - Probleem van selfverwesenliking: die mens is in 'n wêreld wat nie vir hom sin maak nie
 - Koffer/trommel/tas: vorm die middelpunte van 'n bestaanskrisis, omdat die som van 'n hele bestaan in 'n besondere bagasie saamgevat word
 - 'Probleme van ons tyd' volgens Brink, word in die triptiek aangespreek
 - 'Spel' is meer belangrik, die interpretasie ontduik die leser meestal, reflekteer/weergawe van die ingewikkeldheid van die menslike bestaan

In die tema word iets van die moderne mens in sy eensaamheid, verwardheid en gebrek aan sekerheid en angste oorgedra.

- tema van bagasie wat mens met hom rondra of benodig
- koffer, trommel, tas is bagasie wat die mens se lewenslot bevat en wat hy altyd met hom saamdra. Dit versinnebeeld die gevangenskap van die moderne mens.
- die wag op iets om te gebeur of iemand wat sal kom
- die leegheid en sinloosheid van die mens in sy patetiese bestaan

- vermenging van komiese en tragiese elemente
- leen sterk op allegorie (storie wat abstrakte begrip voorstel, verhalende beskrywing van onderwerp onder skyn van 'n ander)
- **Koffer:** bevat die lewensmiddele van die mens
- Twee mense soek na hul koffer. Die soektog duur al 'n leeftyd, daarom leef hulle nie meer nie; hulle soek net.
- In die koffer is al hul aardse besittings, o.a. hul dokumente en persoonskaarte.
- Nou is hulle niemand en bestaan hulle slegs voort in 'n vreemde land.
- Hulle soeke is meer as 'n soektog om hulleself te vind; dit is ook 'n soeke na 'n sin en 'n god.
- 'n Lewe lank smee hulle tevergeefs om die onbekende inhoud van die koffer en kry uiteindelik die smekers self as inhoud – hulle gaan in die koffer die dood in.
- Die absurde is geleë in die meedoenlose sinloosheid van die menslike bestaan en die gepaardgaande onrus van menswees.
- Die mens se uiteindelijke paspoort vir die terugkeer tot sy oorsprong.
- ' 'n reël is 'n reël' – satiriese voorstelling van die burokratiese mens is die vertrekpunt vir die vergeefse soeke na iets wat sin aan die lewe gee.
- Die karakters is identiteitloos, 'n man en vrou besit geen dokumente om die klerk tevrede te stel nie.
- Die identiteitloosheid word onderstreep deur die herhaaldelike (ritualistiese) verwysing na papiere en geskrifte.
- Die karakters word geplaas in 'n waas van dubbelsinnigheid en onsekerheid.
- Dubbelsinnigheid word aangevul deur 'n gebrek aan geheue en dubbelsinnige familieverbande.
- Die karakterpaar – man en vrou - is nie afsonderlik volledig nie, hulle is aanvullend tot mekaar. Hulle is ontnem van individualiteit en is dus algemeen menslik
- Die aftakeling van die karakters se logika word weerspieël in die hantering van getalle en die meganiese aframmeling van besonderhede oor reise.
- **Trommel:** oorgelewerde rommel waarmee mens sy bestaan moet maak.
- Trommel kan ook vir die mens vrylating beteken.
- Dit dui ook op nuwe geboorte
- Die mens wat sy bande met sy familie (moeder) wil verbreek.
- Wil trommel verkoop met sy tradisies en singewende riglyne van voorgeslagte, net om aan die einde te besef dat hy hom nie volledig van sy verlede kan bevry nie.
- **Tas:** die simbool wat die mens tot werklike konfrontasie met sy medemens kan lei.
- Teken van angs waaroor hy weier om te praat.
- Twee hoofkarakters so volledig in hul sinlose lewens opgeneem dat 'n afwyking in hul roetine 'n eksistensiële krisis laat ontstaan.
- As 'n vreemdeling na twintig jaar se gereelde daaglikse samekomste om woordeloos te sit en dobbel, skielik 'n tas inbring, durf hulle dit uit vrees en onsekerheid oor die inhoud nie oopmaak nie.
- Hulle ervaar 'n gevoel van ontreding en verlorenheid by die besef van verspeelde en sinlose lewens.

- 2.2 Eksistensialistiese filosofie beweer dat die betekenis van bestaan onlogies, sonder doel, arbitrêr en wreed is. Die definierende filosofie van Teater van die Absurde is Eksistensialisme. Friedrich Nietzsche, Jean-Paul Sartre en Albert Camus het hul filosofieë uit Eksistensialisme ontwikkel. (2)
- 2.3 The Teater van die Absurde het in Wes-Europa ontstaan aan die einde van die Tweede Wêreldoorlog toe die gruweldade in die Nazi konsentrasiekampe, die mislukking van die wetenskap van sosiale oplossings te bied, en die destruktiewe krag van die atoombom vroe laat ontstaan het oor rede en die mens se rasionaliteit. (3)
- 2.4 Karakters van die Teater van die Absurde verteenwoordig menslikheid, eerder as 'n poging om 'n 'werklike' mens op die verhoog te skep. Hulle kwaliteit word dikwels oordryf en die situasies waarin hulle hulself bevind word dikwels meer intens gemaak. Die gehoor is selde bewus van die karakters se geskiedenis – hulle het geen verlede nie en gee min aanduiding van wat hul toekoms mag wees. Hulle word beoordeel op wat hulle doen en nie op wie of wat hulle is nie. Karakters is nie geloofwaardige of werklike karakters nie. Karakters is 'n hulpmiddel om hul gedagtes oor die menslike toestand oor te dra. In *Afspraak met Godot* toon die karakters wedersydse afhanklikheid. In *Die Kaalkop Prima Donna* is karakters beskryf as sosiale marionette, belaglike karakters wat toegee aan die eise van die samelewing. (5)

Ordevlak	Moeilikeidsvlak	Persentasie	Punte	Vrae & punte
Analise/Sintese/Evaluering	Hoër vlak	30	9	2.1 (7) 2.2 (2)
Toepassing	Middelvlak	40	12	2.1 (10) 2.4 (2)
Kennis en begrip	Laer vlak	30	9	2.1 (3) 2.3 (3) 2.4 (3)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
2.1	4	12	4
2.2.1	2		
2.2.2		2	
2.2.3	2		
2.2.4		4	

[30]

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: BEGRYP EN ANALISEER

**DAAR IS AGT VRAE IN HIERDIE AFDELING.
BEANTWOORD SLEGS TWEE VRAE WAT HANDEL OOR DIE TWEE DRAMAS
WAT JY BESTUDEER HET.**

VRAAG 3: BOESMAN AND LENA DEUR ATHOL FUGARD

- 3.1 (a) She yearns for conversation and to be part of Outa's thoughts.
 (b) She yearns to engage him in a conversation that might make Boesman jealous and not shut her out in future conversations.
 (c) She wants to help him (Outa) by providing his needs.
 (d) She wants to have someone she can be 'responsible for'. (5)
- 3.2 3.2.1 (a) He was telling them what his name was.
 (b) He was telling them what his praise-surname was.
 (c) He was trying to tell them to get medical help for him.
 (d) He was trying to tell them to sound the distress call for him.
 (e) He was trying to tell them from which clan he comes from, so that whatever happens to him, they must know how to bury him (for the purposes of the performance of family rituals) (3)
- 3.2.2 Any motivated answer should be accepted. Possible examples could include:
 (a) I would use appropriate gestures (possibly pointing to himself) to articulate what I want to convey.
 (b) I would use appropriate body language (show urgency to communicate) to convey more meaning.
 (c) I would use facial expressions (frowning, creased eyebrows, raised eyebrows) to show confusion (4)
- 3.2.3 (a) They might have told him which way to go (from the road they have travelled) to locate people that might have given him medical attention, and he might not have died.
 (b) They might have told him which way to go to find people with his clan name, and so he might have died in a more peaceful and dignified manner.
 (c) Boesman might have helped Outa, who in turn might have been their companion as they search for a better place (2)
- 3.3 3.3.1 (a) She treats Outa as some kind of a pet that she owns
 (b) She feeds Outa like a pet
 (c) She wants Outa to be dependent on her charity.
 (d) She sees herself as some kind of a social-Darwinist (responsible for other races)
 (e) She is torn between regarding Outa as some kind of a pet and helping him without being reprimanded by Boesman. (3)

3.3.2 Yes she does, [1 mark]

- (a) Lena treats Outa as a pet.
 (b) Lena hopes Outa should follow them so as to exercise her dominance over him [2 marks] (3)

No she does not. [1 mark]

- (a) Lena longs for other company.
 (b) She hopes she can strike a friendship with him.
 (b) Lena hopes Outa should follow them so as have Outa as a 'member of their extended family [2 marks] (3)

3.4 Die volgende rubriek is 'n riglyn. Die kandidaat bring hulle eie ervaring en opinies na die antwoorde en erkenning moet daaraan gegee word.

Punte		Beskrywers (Bewyse)
9-10	Uitstekend	Kandidaat het uitstekende begrip van hoe die • Hiërargiemag • Behoeftte om te oorleef en die invloed daarvan op die dominansie oor ander • Kwessies van kultuur ander benadeel • Fisiese omgewing die karakters se psige beïnvloed oor kwessies soos geslag, klas, kultuur, kostuum en ekonomiese status. Kandidaat kan oor bogenoemde kwessies nading, dit vergelyk en evalueer deur 'n gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die kwessies van klas, geslag, kultuur, kostuum en ekonomiese status te verduidelik en te regverdig. Kandidaat kan na eie ervaring verwys wanneer vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer hoë vlak van begrip en kultuurregverdigheid in sy/haar antwoord.
7-8	Goed	Kandidaat het goeie begrip van hoe die • Hiërargiemag • Behoeftte om te oorleef en die invloed daarvan op die dominansie oor ander • Kwessies van kultuur ander benadeel • Fisiese omgewing die karakters se psige beïnvloed oor kwessies soos geslag, klas, kultuur, kostuum en ekonomiese status. Kandidaat kan oor bogenoemde kwessies nading, dit vergelyk en evalueer deur 'n gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die kwessies van klas, geslag, kultuur, kostuum en ekonomiese status te verduidelik en te regverdig. Kandidaat probeer om na eie ervaring te verwys wanneer vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van begrip en kultuurregverdigheid in sy/haar antwoord.
5-6	Gemiddeld	Kandidaat het goeie begrip van hoe die • Hiërargiemag • Behoeftte om te oorleef en die invloed op die dominansie oor ander • Kwessies van kultuur ander benadeel • Fisiese omgewing die karakters se psige beïnvloed oor kwessies soos geslag, klas, kultuur, kostuum en ekonomiese status. Kandidaat kan oor bogenoemde kwessies nading, dit vergelyk en evalueer deur 'n gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die kwessies van klas, geslag, kultuur, kostuum en ekonomiese status te verduidelik en te regverdig. Kandidaat kan nie na eie ervaring verwys wanneer vrae

		beantwoord word nie. Kandidaat bide sy/haar antwoord op 'n kultuurregverdigde manier aan.
3-4	Elementêr	Kandidaat het redelike begrip van hoe die • Hiërargiemag • Behoeftes om te oorleef en die invloed op die dominansie oor ander • Kwessies van kultuur ander benadeel • Fisiese omgewing die karakters se psige beïnvloed oor kwessies soos geslag, klas, kultuur, kostuum en ekonomiese status. Kandidaat probeer om oor bogenoemde kwessies n ate ding, dit te vergelyk en te evalueer deur 'n gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die kwessies van klas, geslag, kultuur, kostuum en ekonomiese status te verduidelik en te regverdig. Kandidaat kan nie 'n duidelik verbinding met eie ervaring toon nie. Kandidaat pas kennis op 'n meganiese manier toe en kan nie 'n eie antwoord formuleer nie.
0-2	Swak	Kandidaat ken nie die terminologie wat gebruik word om kulturele opvoering en ritueel te bespreek nie, maar kan op 'n basiese vlak met aspekte van die aanhaling raak. Kandidaat probeer om die aspekte van inheemse opvoering te beskryf, maar kan nie enige gespesialiseerde terme akkuraat gebruik om kulturele opvoering en ritueel te verduidelik nie. Kandidaat probeer nie om 'n verbinding met eie ervaring te maak nie. Kandidaat toon baie min basiese operasionele kennis.

(10)

Ordevlak	Moeilikeidsvlak	Persentasie	Punte	Vrae en punte
Analise/Sintese/Evaluering	Hoër orde	30	8	3.1 (4) 3.2 (4)
Toepassing	Middelorde	40	13	3.4.1 (3) 3.5 (10)
Kennis en begrip	Laer orde	30	9	3.3.1 (2) 3.3.2 (2) 3.3.3 (2) 3.4.2 (3)

LO 3	AS 1	AS 2	
3.1		4	
3.2	4		
3.3	6		
3.4	6		
3.5		10	

[30]

VRAAG 4: uNOSILIMELA DEUR CREDO MUTWA

Hierdie memorandum is nie in Afrikaans vertaal nie, omdat die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 4.1 4.1.1 • uNomkhubulwana: (Black) African or isiZulu culture [P.S. If they answer 'siSwati culture' instead of 'isiZulu culture' they may be marked correct because She is called 'Lomkhubulwako' or 'Lomkhubulwane' in siSwati.
- Mary: Catholicism, Christianity or Western
- Isis: Egyptian or African
- Sita: Indian or Hinduism (4)
- 4.1.2 She gave birth to a Child that saved the world. 'Child' in this instance shall refer to the Son or Daughter. (2)
- 4.1.3 To subjugate or coerce Black people into submission Apartheid South Africa labelled African religion as backward, a sin and stupid. This caused Black people to be ashamed of associating themselves with it and adopted the more 'acceptable' Christianity. As a result the majority lost their self-worth (self-esteem and self-image) and had a low opinion of themselves. Meanwhile, White South Africa believed in the propaganda of Apartheid South Africa on African religion and regarded almost all Black people as pagans, uncultured, and not worthy of being trusted. This disadvantaged White South Africa by preventing the appreciation of the beauty of African religion. (5)
- 4.2 4.2.1 Christianity: Jesus Christ, uJesu (isiZulu), Jesu (siSwati, Sesotho) African religion: Morena (Sesotho, Sepedi, Setswana), uGuqabadele (isiZulu), Gucabadzeliwe (siSwati), uNgquphansi (isiXhosa), etc. (2)
- 4.2.2 Hastings Zolile Pieterse, Hastings Ndlovu (Any ONE of the two) (2)
- 4.2.3 Credo Mutwa projects women as important role-players in religion by giving birth to Saviours, which includes women, of the world. Whilst other religions of the world do not regard women as part of the 'Trilogy', Credo Mutwa portrays women as important role-players as leaders in religion and/or spiritual matters. (4)
- 4.3 Any substantiated answer will do, but the following may be a guideline; Firstly, God The Mother uMvelinqangi is positioned at a higher place and partially obscured, with uNosilimela at a lower place. uMvelinqangi's 'higher place' symbolises Her high Spiritual standing, whilst uNosilimela's (position) confirms her low spiritual and social statue (comparatively speaking with that of uMvelinqangi's).
- Secondly, this positioning will assist with the 'staggered staging' of the play, so that all present (audience) will not have a clear view of the scene. (3)

4.4 Any substantiated answer will do, but the following may be a guideline:

- **Costume:** uMvelinqangi's costume is not the same as that of mortals such as uNosilimela. Hers (uMvelinqangi) is made out of plumage (to symbolize Her holiness). uNosilimela's is indigenous African, to symbolise her re-connectedness with her 'original' yet self-fortified state.
- **Characterisation:** uMvelinqangi's character's objective for the above scene is that of imparting indigenous African religious knowledge to the indigenous African religiously- challenged uNosilimela. Nonetheless, their characters are marked with mutual respect and intelligence.
- **Language:** Language used in this scene is simple and accessible. It is dignified and is that of a typical mother-daughter relationship.
- **Props:** All props used in this scene are marked with a high level of symbolism.
- **uDumakude's hammer:** Symbolizes the sound made by thunder and uNyawolunye's massive strides as He beckons nearer. uNyawolunye (The One-legged Progenitor) is uDumakude's (The Viking's Thor) twin image.

(8)

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	7	4.1.3 (5) 4.2.2 (2)
Application	Middle Order	40	13	4.1.2 (2) 4.3 (3) 4.4 (8)
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	10	4.1.1 (4) 4.2.1 (2) 4.2.3 (4)

LO 3	AS 1	AS 2
4.1		11
4.2	8	
4.3		3
4.4	8	

[30]

VRAAG 5: WOZA ALBERT! DEUR PERCY MTWA, MBONGENI NGEMA EN BARNEY SIMON

Hierdie memorandum is nie in Afrikaans vertaal nie, omdat die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 5.1 5.1.1 Percy says that Morena would by arriving on clouds. Mbongeni replies that the clouds are too hot and that Morena would fly air-conditioned. Mbongeni also wants Morena to use miracles and make bricks just as he turned the water into wine and just as he provided manna from heaven for the Israelites. In the same way they want the bricks to fall from heaven. Percy/Zuluboy says just as he made fried fish – another miracle that Jesus performed. He didn't fry the fish but that He multiplied it. The humour comes from Percy and Mbongeni wanting Morena to use the miracles from the bible to make their work load lighter. (3 x 2) (6)
- 5.1.2 The main issue is exploitation and oppression of workers. Percy and Mbongeni work hard and for long hours with little pay. They are treated badly by their employer, Baas Kom who threatens to fire them every time they disagree with him or complain about their working conditions. Their employer threatens them by saying that there are hundreds of people looking for jobs so they should be grateful for the job that they have. The employer does not afford them basic human/worker rights. Another issue highlighted is the irony of although they make thousands of bricks, they do not live in proper homes – they say they live in sardine tins. (5)
- 5.1.3 The characters are not fully developed or well rounded. They are stereotypes or character types. They are representative and are loosely based on people who were either observed or interviewed by the creators on the streets of Soweto or Johannesburg. They are convincing because the creators observed people going about their day to day business or in their own familiar surroundings. The creators took note of their habits, mannerisms, the way they spoke and the way they walked. They then incorporated this into the characters. They also gained valuable insight through their interview processes which they used to create their characters. For example, the toothless old man and the way he threaded the needle, the meat seller and the way he swatted the flies etc (6)
- 5.1.4 At a wedding in Cana in Galilee, the hosts ran out of wine and Mary Jesus' mother asked Jesus to help. He asked for buckets of water which he then turned into wine. When the Israelites were freed by Moses from Pharaoh, they left Egypt and were in the desert. They complained that they didn't have food. So Moses prayed and God sent them manna/bread from heaven. Mbongeni and Percy want Morena to perform similar type of miracles to help ease their pain and suffering. They also wanted free bricks to fall from heaven. (3)

5.2 A subjective answer is required. Either could be accepted.

Reading – When reading the play one gets a clear picture and understanding of the issues and the characters. A play can be read at leisure. You can make notes as you read for textual analysis. You can always go back and check details.

Performance – When watching there is the excitement of direct engagement with the performers. Characters and issues come alive on stage. The singing and dancing add to the vibrancy of the play which is lacking when one reads. It is also interesting to observe the two actors perform a variety of roles and see how they manage to do so without allowing the audience to become bored

Marks		Descriptor
4-5	Good	Candidate demonstrates a high level of critical, reflexive and creative thinking and insight into the difference between a script and a performance and good knowledge of the play.
2-3	Average	Candidate applies essential knowledge of the play and is able to explain a difference between a script and a performance.
0-1	Weak	Candidate demonstrates some basic knowledge of the play and is not able to explain any clear difference between a script and a performance.

(5)

5.3 Firstly it offered entertainment which township residents were deprived of. A play of this sort: poor theatre and a small cast with minimal set requirements was cheap and township residents could afford it. The play dealt with serious issues in a light hearted manner. It was more enjoyable for an audience to watch. The creators also used this type of play to educate the masses of people about the injustices, oppression and apartheid laws such as pass laws. This was beneficial to the audience as many were illiterate. By watching these plays the audience could become empowered in their lives and try to make changes wherever possible.

(5)

Marks		Descriptor
4-5	Good	Candidate is able to reflect on, compare and evaluate how an audience in the 1980's in SA would benefit from the performance of <i>Woza Albert!</i> ; using a specialised vocabulary to explain and justify the representation of values and of human experience.
2-3	Average	Candidate is able to analyse how an audience in the 1980's in SA would benefit from the performance of <i>Woza Albert!</i> ; using specialised terms in some instances to describe the representation of values and some aspects of human experience.
0-1	Weak	Candidate describes limited aspects of how an audience in the 1980's in SA would benefit from the performance of <i>Woza Albert!</i> ; using inadequate or inappropriate terminology and showing little ability to reflect on or evaluate representation of values and human experience.

(5)

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions & marks
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	9	5.1.1 (2) 5.1.2 (1) 5.1.3 (2) 5.2 (2) 5.3 (2)
Application	Middle Order	40	12	5.1.1(2) 5.1.2(2) 5.1.3(2) 5.1.4(2) 5.2 (2) 5.3 (2)
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	9	5.1.1(2) 5.1.2(2) 5.1.3(2) 5.1.4(1) 5.2 (1); 5.3(1)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
5.1	6		
5.1.1	5		
5.1.2		6	
5.1.3		3	
5.2	5		
5.3.			5

[30]

VRAAG 6: SOPHIATOWN BY THE JUNCTION AVENUE THEATRE COMPANY

Hierdie memorandum is nie in Afrikaans vertaal nie, omdat die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 6.1 6.1.1 Yes would be the most acceptable answer. Candidates must support this with examples from the text. Crime and violence were a reality of urban life and culture. Poverty, misery and lawlessness led to the growth of many gangs. Township youth were unable to find jobs, this led to the formation of gangs - who operated in Sophiatown. They were the Berliners (who were largely concerned with small-scale crime), the Gestapos (who spent much of their time defending their territory), the Americans (who were the flashiest and most well known of gangs in Sophiatown). These gangs terrorised the people of Sophiatown and each other. Gangs operated from the city bus terminus which was used by Sophiatown residents. Mingus belonged to the Americans and they stole goods from the railways. They did not steal from the people of Sophiatown, rather they sold stolen goods to sell them very cheaply. In an incident in the play Mingus talks about how he with his 'boys' walked into the Ritz, just like Styles from the American movies, holds out his hat and all the patrons have to put their valuables into the hat. It seemed that the police didn't care much about the crime – especially between the gangs and the residents because the District Commandant turned down a request by the people to have an inquiry into the matter. The police did however carry out raids where they confiscated stolen goods and alcohol.

(Accept other valid examples and candidates responses)

Marks		Descriptor
6	Excellent	Candidate is able to identify, analyse and interpret the content and context of <i>Sophiatown</i> with evidence of research.
4-5	Good	Candidate is able to identify, analyse the content and context of <i>Sophiatown</i> .
2-3	Average	Candidate is able to identify with some analysis the content and context of <i>Sophiatown</i> .
0-1	Weak	Candidate shows little or no ability to identify and describe the content and context of <i>Sophiatown</i> .

(6)

6.1.2 Mingus

(1)

6.1.3 When Princess complains that she is not happy with Ruth living there, Mingus gets violent with her and says, "Shaddup, or I'll have to cut your spinal off! I didn't bring you from your shack to complain." Mingus and his gang walk into the Ritz and threaten the patrons to hand over all their valuable possessions. He becomes very abusive when the G-men come to remove them from their homes. He threatens Ruth.
(Accept other valid examples)

(4)

6.2 6.2.1 He is a journalist for Drum magazine

(2)

6.2.2 Jakes is the narrator as well as a character in the play. He was educated and referred to as an 'intellectual' or 'situation' – by Mingus and the others in *Sophiatown* who were not educated. Mingus is illiterate as demonstrated in the beginning of the play when he asks Jakes to write him a love letter. Jakes is the voice of reason. He is responsible for bringing Ruth to *Sophiatown*. She goes to Jakes when she is scared and afraid especially of Mingus. Jakes does an honest living, Mingus steals and robs. Jakes is more rational and calm, Mingus is more aggressive. Mingus reflects the gangsterism and violence in *Sophiatown* while Jakes represents the cultured aspect of life.
(Accept other valid response)

(3 x 2)

(6)

6.3 6.3.1 Accept valid responses. Jakes is always well groomed so he would dress according to the fashion of the 1950's -a suit and a tie with a hat and smart shoes. He represents the 'intellectuals' of the time. People in the streets recognise the "intellectuals" very easily by the way they dress.
(Accept other valid responses)

(3)

6.3.2 A subjective answer is required. Some might say to the side of the stage because that was his area in the house. Others might say back away from the other characters because he was always typing.
(Accept candidates' response and motivation – no specific marks to be awarded for the diagram itself)

(3)

- 6.4 It went against the government's apartheid policy – a policy of divide and rule. If the government separated people according to racial lines then it would make it easier to enforce their laws because separation caused distrust among the races. So black people and white people meeting in Sophiatown posed a threat to the government's separate development policy. The spirit of vibrancy and unity among all the people presented a problem to the apartheid government who were trying to relocate people to different areas. Sophiatown was a melting pot of cultures where black and white bohemians mingled freely in pursuit of their art (jazz music, the love of writing and poetry, the intellectual debates and discussions). All this definitely caused the government to rethink its strategies, hence the early forced removals.

Marks		Descriptor
4-5	Good	Candidate demonstrates a high level of critical, reflexive and creative thinking and insight into the meeting of blacks and whites in Sophiatown in the 1950's. The explanation shows good knowledge and is culturally fair.
2-3	Average	Candidate applies essential knowledge of the play and is able to explain the issues around the meeting of blacks and whites in Sophiatown in the 1950's. The explanation shows some knowledge and tends to be culturally fair.
0-1	Weak	Candidate demonstrates some basic knowledge of the play and is not able to explain clearly the issues around the meeting of blacks and whites in Sophiatown in the 1950's. The explanation shows little knowledge.

(5)

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions & marks
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	9	6.1(2); 6.1.3(2); 6.2.2(2); 6.4(3)
Application	Middle Order	40	12	6.1(2); 6.1.3(2); 6.2.2(2); 6.3.1(2); 6.3.2(2); 6.4(2)
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	9	6.1(2); 6.1.2(1); 6.2.1(2); 6.2.2(2); 6.3.1(1); 6.3.2(1)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
6.1.1	6		
6.1.2 6.1.3		5	
6.2.1 6.2.2			8
6.3.1 6.3.2		6	5

[30]

VRAAG 7: NOTHING BUT THE TRUTH BY JOHN KANI

Hierdie memorandum is nie in Afrikaans vertaal nie, omdat die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 7.1 Siphso has not had contact with his brother (Mandisa's father) for some years. He cannot see his brother's body as it has been cremated and the photograph reminds him of what his brother looked like. (2)
- 7.2 At the start of the play Siphso is disappointed that he has not been appointed to the promotion post he had hoped for. He was angry at the way life dealt with him, he felt he had played by the rules and others, especially his brother, had not. He felt that he received no reward despite his hard work and dedication. He had always done what others expected of him. At this stage he is far more positive – he is taking his future into his own hands and choosing what he wants to do. He is positive and happy despite the challenging task he has set himself of taking the library to poorer communities. He has forgiven his brother and accepted himself as he is. (5)
- 7.3 Historically in terms of a time frame the play was written after Apartheid had ended. Siphso, a black person in South Africa, is not battling Apartheid but personal relationships against the backdrop of Post-Apartheid SA. One of his battles is with his own past and his feelings, the other is how he can find a sense of purpose in the changing SA where a younger Black person has been given the job he aspired to. He eventually chooses to use his energy to further the education of the Black community by creating Libraries where there were none in the past because of Apartheid. The focus of the play is not to change society, as many apartheid plays wanted to do, but to investigate the dilemma of a middle class everyman figure against the changing landscape of his country. (5)
- 7.4 Choose any TWO from the following list but do not ignore any other answer a candidate might give if it is reasonable. Three marks for each feature.
- Set:** The set is realistic or selected realism. The environment is a living area and kitchen of a small township house. The set is either a box set or fragmented box set clearly representing two rooms. The audience is expected to accept that it is the home of the characters on stage.
- Cast size:** The small cast of three is typical of a realistic play where each character is created in detail. Each actor acts as only one character on stage throughout the play.
- Themes and issues:** The themes and issues are personal and about the psychological truth, relationships and dilemmas of a main character (Siphso). He eventually comes to an understanding of his own shortcomings and changes his life. This is typical of realism and its focus on an individual's social and environmental reality rather than on a storyline.

Time frame: The time frame is less than 48 hours and attempts to capture time on stage as if it is happening in real time. There is unity of time.

Language: Used by the characters is colloquial. It mimics the real speech of the income group, social class and education of the characters. The only difference is that English is used throughout when it is likely that Sipho and his daughter would speak an African language to each other when Mandisa was not there.

Style of performance: The actors would be expected to attempt to capture reality on stage probably following Stanislavski's system of intellectual understanding of the role, internalizing of the feelings of the character and physical mannerisms that create the role realistically on stage

(6)

7.5 Use rubric provided to assist in marking the question.

Marks		Descriptor
10-12	Excellent	Candidate clearly understands the statement and can relate specific examples from the play to the statement. Candidate deals with all three areas of the statement – that the play is a portrait (intimate picture of a person's life), deals with the ordinary lower middle class characters in an extra ordinary time in SA's history and an extra ordinary relationship/conflict between brothers.
8-9	Good	Candidate understands the statement and can relate clear examples from the play to the statement. Candidate probably deals with two of the three areas of the statement – that the play is a portrait (intimate picture of a person's life), deals with the ordinary lower middle class characters in an extra ordinary time in SA's history and an extra ordinary relationship/conflict between brothers.
6-7	Average	Candidate understands the statement at a simple level. Tends to re state the topic but is able to give some examples. Candidate deals with two of the three areas of the statement – that the play is a portrait (intimate picture of a person's life), deals with the ordinary lower middle class characters in an extra ordinary time in SA's history and an extra ordinary relationship/conflict between brothers. Often in the form of statements rather than cohesive paragraphs.
4-5	Elementary	Candidate able to give some examples but depends mainly on story without connection to topic except by chance. Short statements made rather than cohesive paragraphs.
0-3	Weak	Candidate gives basic description of storyline (This is accurate). Lacks ability beyond that to connect with a discussion of the statement. Short comments made rather than cohesive paragraphs.

(12)

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions & marks
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	9	7.2 (3) 7.3 (1) 7.5 (5)
Application	Middle Order	40	12	7.2 (2) 7.3 (2) 7.4 (4) 7.5 (4)
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	9	7.1 (2) 7.3 (2) 7.4 (2) 7.5 (3)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
7.1	2		
7.2	5		
7.3		5	
7.4	6		
7.5	4	4	4

[30]**VRAAG 8: GROUNDSWELL BY IAN BRUCE**

Hierdie drama is nie in Afrikaans vertaal nie, omdat die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 8.1 8.1.1 Give credit to an appropriate and motivated answer. A possible answer could be:
The play is a realistic. The staging would therefore follow realistic conventions. The characters' actions and gestures will be true to life and motivated.

Here follows a possible example, candidates should be rewarded for creativity and motivated answers.

At the start of the extract, Johan could be placed stage right, Thami far stage left and Smith could be placed approximately centre stage. Johan could move in to centre stage when he addresses Smith in an energetic and even threatening manner. His gestures are big and demonstrative, especially on lines 17, 19 and 21 to 24. On line 9 Johan might move quite close to Smith as if he urgently wants to teach him a lesson. Johan may not be in one place throughout the scene and may be moving about while he delivers his dialogue. He may be using expressive and demonstrative gestures to ensure that he drives his point home. Smith may stay seated throughout the scene. He could form a contrast to Johan's high energy delivery and stay reasonably calm. His delivery is very direct and strong. He may stand up and walk away on line 20, as if he does not want to be part of the confrontation with Johan any more. Thami forms a stark contrast to Johan and even Smith, by observing silently and cautiously.

Marks		Descriptor
7 - 8	Excellent	Candidate clearly understands the appropriate staging conventions of the play. Clear and motivated examples are used to substantiate the answer. Candidate deals with all aspects – characters' positions, movements and gestures. Candidate demonstrates a high level of critical and creative thinking, insight and knowledge.
5 - 6	Good	Candidate understands the appropriate staging conventions of the play and can relate clear examples from the play. Candidate probably deals with two of the three requirements – characters' positions, movements and gestures. Candidate demonstrates critical and creative thinking, insight and knowledge.
3 - 4	Average	Candidate understands the appropriate staging conventions of the play at a basic level. Candidate deals with one of the three requirements – characters' positions, movements and gestures. Often in the form of statements rather than cohesive paragraphs. Candidate applies basic insight and knowledge.
0-2	Weak	Candidate demonstrates very limited or no understanding of the appropriate staging conventions of the play and gives no examples. Short statements made rather than cohesive paragraphs. Shows very little operational knowledge.

(8)

- 8.1.2 Smith has wealth; he has a house, a car – everything that goes with a healthy financial situation. What he seems to have lost, after 1994, is the meaning of it all: his family has dispersed and his long-held personal ambitions have been brought up short. He does not understand the things he has been asked to accept. This is what has driven him out of his home into the unknown, in search of something to distract him from his life's emptiness. Yet he clings, angrily, to the echoes of his lost life. When he is confronted by Johan, he becomes increasingly upset and disturbed. He is of the opinion that he has also contributed and supported the struggle for freedom in South Africa. He lists the ways in which he has supported the struggle in an increasingly intense and urgent manner. The character may increase his tempo as he lists the way in which he was part of the Struggle. His address is sincere, direct and honest.

Marks		Descriptor
7-8	Excellent	Candidate has excellent understanding of the character of Smith. Candidate is able to give sound advice with regard to characterisation using a specialised vocabulary. Candidate demonstrates high level of insight, creativity and culture-fairness in his/her response.
5-6	Average	Candidate has an understanding of the character of Smith and can apply it at a basic level to the extract. Candidate able to give sound advice with regard to characterisation using a specialised vocabulary. Candidate presents his/her response with insight.

3-4	Elementary	Candidate has some understanding of the character of Smith and can apply it at a basic level to the extract but does not connect it effectively to the extract. Candidate applies knowledge in a mechanical manner and is unable to formulate own personal response.
0-2	Weak	Candidate does not have an understanding of the character of Smith. Candidate does not attempt to make a connection with own extract. Candidate shows very little basic operational knowledge.

(8)

8.1.3 Give credit to a motivated answer. A possible answer could be:

- (a) Smith delivers the line by making an exasperated pause, he is and in disbelief. He takes a breath. After the pause, he says 'good heavens' The pause gives weight to the words and emphasises his disbelief at Johan's statement. (2)
- (b) Johan wants to emphasise his role and experience during the Apartheid years. He had first hand experience and did not stay at a safe distance as Smith. He wants to add weight to his word and emphasise the "I". (2)

8.1.4 **Smith** is not prepared to embrace a new meaning by joining Johan and Thami. He is not prepared to invest anything further into anything, except his own search for enjoyment, his reward to himself for his life's hard work. He does not admit to any guilt for the past. When Johan confronts him with the notion that by helping Thami he could gain redemption, he denies any need for such a thing.

To Johan, Smith's appearance is providential. Smith, the visitor, the traveller, is to Johan – at first anyway – a means to an end. Smith's arrival comes at an unlikely time of the year and at a junction when Johan senses Thami's enthusiasm for their scheme is waning, and his confidence in his own ability to provide the means is weakening. Smith is the missing part of the scheme – the investor. As Johan gets to know him, however, he gradually recognises in Smith the world that betrayed and rejected him. The more Smith dodges Johan and Thami's appeal, the more intensely Johan goes after him. The demand for investment gradually changes into a demand for compensation, for pay back. Finally Johan is ready to use any means to achieve Smith's contribution.

For Thami, the relationship with Johan is not about any need he might have of Johan's friendship. It has more to do with patiently seeking opportunities to achieve what he envisaged when he left his family and came to the diamond coast. Any chance to break out of the grip of poverty must be explored. Thami goes along with Johan's diamond-mine plans, but only to a point. To him it is a possibility, an opportunity to stay alive, but there are other options. Thami supports Johan's appeals to Smith for investment; he is ready even to accept that Smith may owe him some sort of compensation. He is willing to go along with Johan, but not at any cost. To stop Johan from going too far, though, he is forced to reveal his true opinion of the future Johan has envisaged for him. To get what he wants, he does not need Johan, and what he envisages for himself does not include Johan.

5-6	Outstanding	Candidate discusses the three characters with regard to purpose, relationship and attitude at a sophisticated level. Uses specific examples from the text to back up answer. Candidate demonstrates a high level of critical, reflexive and creative thinking, insight, knowledge and culture fairness.
3-4	Moderate	Candidate able to explain three characters with regard to purpose, relationship and attitude in a comprehensive manner, but only uses some examples to back up answer. Candidate applies in a culture-fair way essential knowledge and culture fairness.
0-2	Elementary/ not achieved	Candidate makes vague points about the characters. Correct by chance rather than design. Often fragmented. Candidate shows very little basic operational knowledge.

(6)

- 8.2 Yes, The Oxford dictionary defines *Ground-swell* as a deep swell or heavy rolling of the sea, the result of a distant storm or seismic disturbance.

Groundswell is the play's title and we can assume that it plays an important role in preparing us for what we will encounter in the play, it provides clues to the main themes.

It suggests the sea element of the play's natural setting; a coastal village, where the sea strongly influences the atmosphere and the activities of the people. The idea of a groundswell has been chosen by the playwright, because it suits the mood of the play: an unsettled surface suggesting the influence of a something unseen and disturbing. This also, as an emotional metaphor, can be said to hint at the unresolved issues, the issues of identity and the guilt that disturb the interactions of the characters.

(4)

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions & marks
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	8	8.1.3 (2) 8.1.4 (2) 8.2 (4)
Application	Middle Order	40	12	8.1.1 (8) 8.1.3 (2) 8.1.4 (2)
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	10	8.1.2 (8) 8.1.4 (2)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
8.1.1	4	4	
8.1.2	4	4	
8.1.3		4	
8.1.4		3	3
8.2			4

[30]

VRAAG 9: SIENER IN DIE SUBURBS DEUR PG DU PLESSIS

- 9.1 9.1.1 Die uitwerking van die sosiale en ekonomiese agtergrond op die karakters word duidelik gesien deur die probleme wat ontstaan uit die verhoudinge tussen mense. Volgens Tiemie is daar twee groepe mense: diegene in die Suburbs, en diegene buite die Suburbs, anderkant die spoor – die ‘dandies’ by Tiemie se werk. Hierdie mense weet nie wat in die suburbs aangaan nie.

Die mense in die suburbs se lewens bestaan uit ‘dwarsklappe en kleintjies’ en mans wat dronk by die huis aankom. In die suburbs word ‘n vrou in ‘n semi gestop vir die uitsluitlike doel om daar kinders te kry. In die suburbs is daar sterk klasbewustheid. Die subkultuur van die suburbs bestaan uit twee dele: dié waarin Tiemie, Ma, Giel, Tjokkie, Fé en Albertus beweeg en die onderste ‘tang’ wêreld van Sybil en Jakes.

Geldsug word baie sterk by Giel gesien. In sy geldsug steek iets van die maatskaplike strewe om beter as die mense te wees. Wanneer hy verwys na die moontlikheid dat hy ‘n groot bedrag geld kan wen, sê hy dat hy dan ver bo hulle verheue sal kan wees.

Tiemie is in opstand teen haar verstikkende omgewing. Haar mense is sosiale uitgeworpenes en dit voel vir haar asof hulle nie bestaan in die denke van die gemeenskap nie.

Jakes voel minderwaardig teenoor die ‘dandies’ by Tiemie se werk. Hy word deur Tjokkie uitgeskel as ‘n ‘tang en ‘n nobody’. Hy word beskou as nie goed genoeg vir Tiemie nie ten spyte van Tiemie se ma se losse sedes. Jakes wil ‘klas’ kry deur met ‘n meisie van stand te trou. Hy soek ‘n ‘klas’ ma vir sy kinders.

Punte		Beskrywer
9-10	Uitstekend	Antwoord is gefokus, die kandidaat ken en verstaan die die sosio-politiese agtergrond en hoe dit in die karakters weerpieël word. Antwoord is goed gestruktureerd. In die bespreking, toon die kandidaat insig en kreatiwiteit, gemotiveer deur voorbeelde uit die teks.
7-8	Goed	Kandidaat gee ‘n volledige beskrywing van die sosio-politiese agtergrond en hoe dit in die karakters weerpieël word. Antwoord toon ‘n mate van kreatiwiteit en insig. Kandidaat toon goeie begrip, voorbeelde uit die teks om te motiveer.
5-6	Bevredigend	Kandidaat gee ‘n basiese beskrywing van die sosio-politiese agtergrond en hoe dit in die karakters weerpieël word maar kort inligting in die antwoord. Die belangrikste aspekte van die temas word wel bespreek, maar die antwoord kort diepte. Min voorbeelde uit die teks.
3-4	Elementêr	Die kandidaat gee ‘n baie kortlikse beskrywing van die sosio-politiese agtergrond, maar verduidelik nie werklik hoe dit in die karakters weerpieël word nie; kernidees kom kort. Die kandidaat toon ‘n gebrek aan visualisering en kreatiwiteit.
0-2	Swak	Min of geen poging om die vraag te beantwoord. Kandidaat verstaan nie die vraag nie.

(10)

9.1.2 Temas in die drama:

- Die futiele (tevergeefse) gegryp na geluk en die ontsnapping uit 'n troostelose situasie.
- Hierdie hunkering na geluk word uitgespeel in verskillende liefdesverhoudings: Tiemie en Jakes, Ma en Giel, asook ouer-kind verhoudings tussen Ma en Tjokkie en Tiemie, die broer-suster verhouding tussen Tiemie en Tjokkie.
- Klasbewustheid: die klem val op menslike probleme en die verhoudings tussen mense wat uitgespeel word in die sterk klasbewustheid. Die subkultuur van die suburbs bestaan uit twee dele, dié waarin Tiemie, Ma, Giel, Tjokkie, Fé en Albertus beweeg en die 'tang' wêreld van Jakes en Sybill.
- Giel se geldsug is ook 'n belangrike tema in die drama waarmee 'n gehoor kan identifiseer. Dit verbeeld ook sy strewe om beter as ander mense te wees. Giel verset hom teen enige verantwoordelikheid.
- Die idee van 'moeilikhed' is 'n sterk tema in die drama – die karakters se magtelose vasgevangenheid in hul neerdrukkende omstandighede waaruit hulle nie kan ontsnap nie: armoede, drankmisbruik, 'n gevoel van minderwaardigheid

Punte		Beskrywer
7-8	Goed	Antwoord is gefokus, die kandidaat ken en verstaan die temas in die drama en verduidelik dit op 'n omvattende manier. Antwoord is goed gestruktureerd. In die bespreking, toon die kandidaat insig en kreatiwiteit, gemotiveer deur voorbeelde uit die teks.
5-6	Bevredigend	Kandidaat gee 'n duidelike verduideliking van die temas in die drama. Antwoord toon 'n mate van kreatiwiteit en insig en daar word in 'n mindere mate verwys na die temas. Kandidaat gebruik voorbeelde uit die teks om te motiveer.
3-4	Elementêr	Die kandidaat gee 'n baie kortlikse verduideliking van die temas. Die kandidaat toon 'n gebrek aan visualisering en kreatiwiteit.
0-2	Swak	Min of geen poging om die vraag te beantwoord. Kandidaat verstaan nie die vraag nie.

(8)

9.2 Die drama is realisties van aard en daarom sal die akteur hom- of haarself voorberei vir 'n lewensgetroue en emosioneel oortuigende vertolking. Die akteur sal Stanislavski se metode gebruik om hierdie karakter te vertolk. Die kandidaat kan enige karakter bespreek en dit toepas op Stanislavski se metode. Die metode moet bespreek word en verbind word met die karakter.

Stanislavski se Sisteem:

- Handeling het 'n doel
 - Hoekom doen ek dit? Wat is die rede vir elke handeling op die verhoog?
- Magic 'if' / Magiese 'asof'
 - Help jou om in die rol te glo – 'dit is asof...wat sou ek doen?'
 - 'Leef in die situasie' en reageer op 'n manier wat die werklikheid
 - uitspeel/uitbeeld.

- Gegewe omstandighede: wat die akteur op die verhoog sien, is werklik:
 - Hoe pas hierdie toneel in die res van die intrige?
 - Die tyd en plek van die toneel
 - Wat is die motivering vir die handeling?
 - Hoe voel die karakter oor die handeling? Wat is sy/haar houding daarteenoor?
 - Die stel, kostuums, rekwisiete wat in die toneel gebruik word
 - Die beligting, klank wat gebruik word
- Verbeelding
Glo in die karakter, maak seker dat jy 'n duidelike prentjie, 'n gedetailleerde geskiedenis van die karakter het.
Vra die volgende vrae om die gegewe omstandighede te ondersoek:
 - Wie is my karakter?
 - Hoe oud is my karakter?
 - Waar het my karakter vandaan gekom?
 - Wat wil my karakter hê, waarom wil hy/sy dit hê?
 - Waarheen gaan my karakter?
 - Wat sal my karakter doen wanneer hy/sy daar kom?
- Sirkels van aandag
 - Help om jou te laat ontspan en fokus
 - Dink aan 'n klippie wat jy in 'n poel water gooi
 - Daar is golfies wat uitwaarts sirkel
 - Fokus jou aandag op die kleinste 'sirkel' wat jou omring
 - Verbreed jou aandag stadig om uiteindelik op alle areas en aspekte te fokus
- Eenhede en doelstellings
 - Deel die drama op in kleiner eenhede van handeling, elk word deur sy eie doelstelling gedefinieer
 - Definieer die doelstellings deur 'n werkwoord
- Super-objective (oorheersende doelwit) / hoof doelstelling) en deurlopende handeling
 - Die hoof en oorkoepelende doelstelling van die drama
 - Wat die protagonis wil bereik teen die einde van die drama
 - Die sekondêre doelstelling bou op tot die oorkoepelende en hoofdoelstelling
- Emosionele geheue
 - Gebruik en delf in jou eie ervarings en emosies.
 - Tempo-ritme in beweging
 - Handeling het altyd beweging, tempo en 'n spesifieke ritme.
 - Teenstrydige ritmes kan spanning skep ('n gespanne karakter teenoor 'n kalm karakter)
 - Kan ook dramatiese konflik binne 'n karakter veroorsaak ('n gespanne karakter probeer om dit van ander weg te steek)
 - Lei tot subteks van die karakter en die drama
- Metode van fisiese handeling
 - Werk fisies aan die teks
 - Gebruik improvisasie as 'n manier om te verstaan – groter diepte en begrip

Karakterbeskrywings van karakters wat bespreek sou kon word:

- Giel:
- Verset hom teen sy finansiële dilemma – hy speel die perde en verkwansel muurtekste en spreuke
 - Hy leef vir geld, maar omdat hy dobbel op perde het hy altyd finansiële probleme
 - Hy is afhanklik van ander vir blyplek en leefruimte
 - Hy wil graag verlos wees van sy afhanklikheid van Ma en wil hê Tjokkie moet sien om hom uit sy finansiële probleme te help.
 - Hy is skynheilig – hy beweer sy sentimentele tekste kan 'opgebreekte huise' regmaak, maar hy is eintlik 'n opportunist wat net wil geld maak.
 - Giel verseker Ma dat hy haar liefhet, maar dit gaan net oor sy liefde vir homself. Hy bly slegs by Ma solank hy finansiëel daarby baat
- Jakes:
- Hy is die antagonis in die drama.
 - Hy verteenwoordig nog 'n laer groep in die subkultuur van die suburbs
 - Hy kry Vrydae geld waarmee hy drank koop
 - Hy is bekend vir sy losse sedes, hy is sinies – hy vra "Wat het 'n man in die lewe behalwe juice en love?"
 - Hy is gewelddadig en aggressief. Hy martel Tjokkie genadeloos.
 - Sy pa was nooit werklik 'n ouerfiguur vir hom nie.
 - Hy was getroud met Sybil toe hy agtien was. Hy is wantrouig en voel minderwaardig omdat Sybil nie kon swanger raak nie en hy daaroor gespot is.
 - Hy verset hom teen sy doellose bestaan deur met Tiemie te wil trou omdat sy 'klas' is.
- Tiemie:
- Mooi, intelligent met 'n goeie werk.
 - Sy kry dit nie reg om te ontvlug nie, sy raak verstik in haar eie sensualiteit
 - Sy ly ook, soos haar ma, aan haar vleeslikheid
 - Sy het die potensiaal om uit die semi's se triestigheid los te kom
- Ma:
- Ma het haar kinders lief.
 - Ma se dubbele standarde maak haar liefde vir haar kinders meer kompleks.
 - Sy het 'n sekere stel standarde vir haarself en 'n ander stel standarde vir haar dogter.
 - Sy sal nooit vir Tjokkie ter wille van haar laat sien nie – sy weet die sienery maak hom seer.
 - Sy probeer hom beskerm teen Giel en Jakes en vermaan hulle gereeld om hom te los.

- Ma het ook vir Tiemie lief, sy glo sy het haar goed grootgemaak. Sy droom daarvan dat Tiemie kan weggom van die suburbs en gelukkig sal wees.
- Sy veroorsaak pyn vir haar kinders oor haar 'losbandige' lewenstyl. Tiemie verduur baie beledigings en verwyte. Ma se sedeloosheid lei daartoe dat haar kinders haar verwerp. Tjokkie sê dat hy liever by die skool gespot word oor sy klere as oor sy ma.

- Tjokkie:
- Die protagonis in die drama
 - Hy 'loop straight'
 - Hy is die enigste karakter wat besliste morele waardes het
 - Hy verag die ongebonde sensualiteit van sy ma en suster
 - Hy het 'n bonatuurlike gawe waarop die ander hul hoop vestig vir uitkoms uit hul neerdrukkende situasie
 - Hy staan as *outsider* buite die groep
 - Hy kry geen oomblik rus nie, want almal wil hê hy moet sien en so hul moeilikhede oplos

Punte		Beskrywer
11-12	Uitstekend	Antwoord is gefokus, die kandidaat ken en verstaan die die karaktereienskappe van die genoemde karakter baie goed en en gee 'n omvattende beskrywing. Antwoord is goed gestruktureerd. In die bespreking, toon die kandidaat insig en kreatiwiteit, gemotiveer deur voorbeelde uit die teks.
8-10	Goed	Kandidaat gee 'n volledige beskrywing van die karaktereienskappe die genoemde karakter. Antwoord toon 'n mate van kreatiwiteit en insig. Kandidaat toon goeie begrip, voorbeelde uit die teks om te motiveer.
6-7	Bevredigend	Kandidaat gee 'n basiese beskrywing van die genoemde karakter, maar kort inligting in die antwoord. Die belangrikste aspekte van die karakters word wel bespreek, maar die antwoord kort diepte. Min voorbeelde uit die teks.
4-5	Elementêr	Die kandidaat gee 'n baie kortlikse beskrywing van die genoemde karakter, maar kernidees kom kort. Die kandidaat toon 'n gebrek aan visualisering en kreatiwiteit.
0-3	Swak	Min of geen poging om die vraag te beantwoord. Kandidaat verstaan nie die vraag nie.

(12)

Ordevlak	Moeilikhedsvlak	Persentasie	Punte	Vrae & punte
Analise/Sintese/Evaluering	Hoër orde	30	9	9.2 (9)
Toepassing	Middelorde	40	12	9.1.1 (5) 9.1.2 (4) 9.2 (3)
Kennis en begrip	Laer orde	30	9	9.1.1 (5) 9.1.2 (4)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
9.1.1	5	5	
9.1.2	4	4	
9.2.1	4	4	4

[30]

VRAAG 10: MIS DEUR REZA DE WET

- 10.1 10.1.1
- *Mis* is *eklekties* van aard, met ander woorde dit is nie suiwer realisties nie, maar bevat 'n vermenging van style.
 - Die realistiese aanslag van die teks is vir die gehoor 'n gerusstellende vastrapplek.
 - Die gehoor word daarna weggevoer op 'n ontdekkingsreis na 'n wêreld van spekulاسie en verbeelding (waar elke mens in hom/haar 'n nar of towenaar huisves en waar transformasie natuurlik en aanvaarbaar is).
 - Dit toon dus 'n realistiese oppervlak. Elke drama het 'n bekende en byna stereotipiese genre – dit vorm 'n stukturele basis.
 - Die oppervlakrealisme behoort nie as die noodwendige riglyn aanvaar te word nie in die aanbidding van die drama nie.
 - Die herkenning van die dramatise vorm (genre) skep reeds verwagting van die leser en kan die gehoor beïnvloed.
 - Daar is elemente wat nie suiwer realisties is in die teks nie, byvoorbeeld die beelde soos die sirkus, die seremoniële aspekte van die Katolieke Kerk (die mis, die wit rok).

(4)

10.1.2 **Die kandidaat kan enige drie van die volgende beelde of metafore bespreek:**

1. **Die titel, *Mis*:**

1.1 Mis as bemesting. Meisie en Miem maak 'n lewe uit die mis wat hulle aan boere verkoop. Die mis is dan ook vir Meisie 'n groot frustrasie, want sy kla teenoor Konstabel dat die mis baie sleg ruik en dat dit vlieë lok. Sy voer dit aan as rede waarom daar nie kêrels by haar kom kuier nie. Sy plant bv. rose voor haar kamervenster om die misreuk te verdryf. Hierdie mis kan dan ook dui op vrugbaarheid. Miem sê bv. dit is vroeglente en almal wil hulle grond bewerk. Meisie groei as 'n blom tot bevryding uit hierdie mis.

1.2 Mis kan ook dui op mistigheid – iets wat verhoed dat jy duidelik kan sien. Dit is simbolies van Miem en Gertie se onvermoë om die werklikheid te sien. Hulle leef in hul eie eng wêreldjie waarin alles vir hulle 'n bedreiging inhou en as hulle iets nie verstaan nie (soos die verdwyning van die meisies), heg hulle vinnig hul eie interpretasie daaraan. Hulle staan hulle blind teen die feite/realiteite soos een wat deur 'n mistigheid na iets kyk.

1.3 Die uitdrukking: ‘*Jy het dit mis*’ kan hier van toepassing wees. Miem en Gertie het dit mis as hulle dink die ander meisies is vermoor. Hulle het dit mis as hulle dink hulle kan regtig die “boosheid” waarvoor hulle so bang is, besweer deur deure en vensters te grendel. Hulle het dit mis as hulle glo dat die Konstabel hulle regtig gaan beveilig. Dit gaan om ‘n mis verstaan van sake.

1.4 Dit kan ook dui op die aards-alledaagse, selfs boersheid. Die emmer wat menslike uitskot stort, is simbolies hiervan. Dit besmet hul hele bestaanswêreld.

1.5 Mis kan ook na Nagmaal (Roomse Mis) verwys. As ons na Meisie se voorstellingsrok kyk, kom die betekenis daarvan na vore. Na haar voorstelling word sy in die kerk as volwassene aanvaar en kan sy die Nagmaal begin gebruik – sy is dus in die oë van die kerk voswasse. Ironies genoeg sien haar ma dit nie so in nie. Die reinheid wat deur die wit rok gesuggereer word, kan ook as hier na vore kom. Dit kan dui op die huwelik, wat op sigself weer die begin van ‘n nuwe lewe is. Nagmaal is die begin van nuwe lewe vir die christen (die dood en opstanding van Christus en lewe vir ons). Dit is miskien goed om hier te kyk na Miem se verwysing dat haar man, Gabriël, “opgegaan” het. Dit is amper ‘n soort hemelvaart. Interessant is ook die verwysing dat sy glo hy sal hulle nie in die steek laat as iets verkeerd loop nie.

2. Blomverwysings:

Daar is etlike blomverwysings, nl. rose, roosbome, die geur van blomme. Dit dui ook op Meisie as ontluikende blom uit die mis. Meisie beveg die stank van die mis deur rose onder haar venster te plant. Dit is simbolies van die seksueel ontwakende meisie (wat vrugbaarheid inhou), haar maagdelike onskuld. Sy hou die belofte van seksuele bevrugting in. Miem sê dis vroeg-lente en die mense wil mis hê om te kan plant.

3. Sonsverduistering:

Konstabel se bisarre vertelling van die sonsverduistering gaan saam met die gedruis van die wind, die val van kwepers soos hael en blomme wat wegvlieg. Dis alles baie geheimsinnig en word amper as ‘n onwerklike droom voorgehou – ‘n soort spookagtigheid of sprokieagtigheid. Terwyl jy dit lees, kry jy die gevoel dat iets abnormaals besig is om te gebeur, terwyl dit eintlik ‘n doodnormale natuurverskynsel is wat in die mond van Konstabel ‘n vreemde, magiese kwaliteit kry. Dit weerspieël ‘n dreigendheid.

Normaalweg assosieer ons die son met lig en lewe. Seksueel verteenwoordig dit die manlike. Apollo is die manlike songod en Artemis die vroulike maangodin. (Griekse mitologie). Met sonsverduistering gly die maan oor die son (soos Konstabel dit vertel).

Maan en duisternis hou daarom met mekaar verband en op simboliese vlak skakel die maan as die vroulike element dus met donkerheid – die donkerwêreld van die onderbewussyn, dit wat ons nie met die blote verstand kan peil nie.

Die son as rasionele manlike (die een wat dink en doen) word simbolies versoen met die irrasionele, donker vroulike kant. Meisie dans aan die einde uit in die donkerwêreld. Dit dui op haar versoening tussen rasionele (maan, vroulike) en irrasionele (son, manlike). Sy beweeg dus van Miem se rasionele wêreld na Konstabel (as magiese nar) se irrasionele sirkusagtige droomwêreld. Daarin kom die feit ook na vore dat die man die denker is, terwyl die jong meisie die dromer is wat webbe onder water sien roer).

Konstabel se blindheid verval in die nag/donker as hy tot nar transformeer. Miem se bysiendheid is simbool van haar geestelike blindheid. Bedags in die son kan Konstabel sien, maar dan is dit simbolies van die manlike in hom en is hy nie volledig mens nie. Eers in die aand as die vroulike lig van die maan skyn, kan hy sien, want saam met die vroulike word hy volledig mens. Dit is 'n vereniging van die manlike en vroulike lig soos met die sonsverduistering.

Miem is in die manlike lig ook blind. Die lig in haar huis is kunsmatig; dus kan sy ook nie volledig sien nie en bly sy stiksienig/bysiede. Die maan is simbool van die sagter, blou, mistieke lig, die vroulike lig – nie fel soos dié van die man nie.

4. Wit aannemingsrok:

Volgens tradisie het jong meisies wit rokke gedra as hulle aangeneem is. Die wit rok wat Meisie dra, kry 'n religieuse konnotasie. Daardeur gaan sy oor tot die bevrydingshandeling. Konstabel kan, binne hierdie bevrydingshandeling, gesien word as 'n soort heilige priester wat sy slagoffers in die donker, verborge geheime inlei.

Die aannemingsrok kan ook 'n suggestie van 'n trourok besit. Sy is die vrugbare jong meisie wat kan ontluik tot bottende blom. Dit suggereer ook haar seksuele maagdelikheid. Die maan as vroulike simbool word ook met vrugbaarheid in verband gebring.

5. Beeld van tant Hannie:

Konstabel se beeld van sy tant Hannie is geïdealiseer: lang, goue, golwende hare, sy's lank en slank. Die beeld van tant Hannie as danser stem ooreen met Meisie as getransformeerde, dansende meisie aan die einde. Albei besit die toweragtige droomkwaliteit. Hannie word 'n ikoon/afgod; die volmaakte Venus. Ons sien hoe Gertie op hierdie vertelling reageer. Hierin vind Gertie die vrou wat sy nooit kon wees nie – begeerlik, mooi, seksueel. Gertie slaag nie daarin om die rol enduit te vertolk nie, want Miem kom die vertrek binne en Gertie vlug uit. Dit word later in Meisie voltrek as sy die huis dansend verlaat.

6. Fratse by die sirkus:

Gertie gee voor om eng en konserwatief te wees, om 'n afkeer te hê van die sirkus, tog gaan sy sirkus toe en as Miem haar daarmee konfronteer (baie geskok dat Gertie so iets kon doen), het sy 'n verskoning gereed. Alhoewel Miem voorgee dat sy niks van die sirkus wil weet nie, moedig sy Gertie tog aan om te vertel van die fratses wat sy gesien het – net sodat Meisie tevrede kan voel oor hoe sy lyk, want sy kla altyd. Dis egter net 'n verskoning om haar skynheiligheid te verbloem. Sy het net soveel behoefte aan die wêreld daar buite. Die bouse is ook deel van haar, al probeer sy dit so besweer.

Die *klein mannetjie, meermin, Lang Man, Bebaarde Vrou, Aapmens, Vetste Vrou en Karbonkel Man vol knoppe* is almal simbole van die bo-natuurlike of die absurditeit van die menslike bestaan. Hierdie verworpelinge vind 'n heenkome in die sirkus as metafoor van die droomwêreld. In die samelewing is hulle verbanne fratses vir wie almal walg. In die sirkus word hulle skouspelagtige rariteite/vreemde verskynsels. Hier word hulle in die atmosfeer van die towerwêreld dan ook towerfigure.

7. Meisie se herinnering aan die meisie en die towenaar by die sirkus:

Iets wat vir Meisie aangegryp het by die sirkus, is die kulkunstenaar en die meisie (sy assistente). Sy vertel hierdie ondervinding aan Konstabel. Meisie beleef hierdie ervaring as vreesaanjaend en 'n fassinerende magiese skouspel waarin spel en werklikheid deur 'n knap oëverblindery saamsmelt tot 'n droomwêreld waarin die onmoontlike moontlik word. (Die oëverblindery sluit weer aan by die idee van blindheid). Die towenaar se kulkuns kan slegs werk as hy die meisie op 'n meedoënlose manier benader en daarna weer "heel" maak. Hy word dus simbolies van Konstabel as nar wat Meisie op wrede manier wegluk om van haar 'n vry mens te maak.

Punte		Beskrywer
11-12	Uitstekend	Antwoord is gefokus, die kandidaat het 'n uitstekende kennis en begrip van beelde en metafore en kan dit met die aanhaling verbind. Die kandidaat gee 'n omvattende beskrywing van die beelde en metafore. Antwoord is goed gestruktureerd. In die bespreking, toon die kandidaat insig en kreatiwiteit, gemotiveer deur voorbeelde uit die teks.
8-10	Goed	Kandidaat gee 'n volledige beskrywing van beelde en metafore en kan dit met die aanhaling verbind. Antwoord toon 'n mate van kreatiwiteit en insig. Kandidaat toon goeie begrip, voorbeelde uit die teks om te motiveer.
6-7	Bevredigend	Kandidaat gee 'n basiese beskrywing van beelde en metafore maar kan dit nie met die aanhaling verbind nie. Die antwoord kort diepte. Min voorbeelde uit die teks.
4-5	Elementêr	Die kandidaat gee 'n baie kortlikse beskrywing van die van beelde en metafore, maar kernidees kom kort. Die kandidaat toon 'n gebrek aan visualisering en kreatiwiteit.
0-3	Swak	Min of geen poging om die vraag te beantwoord. Kandidaat verstaan nie die vraag nie.

(12)

- 10.2 Sy is vet, middeljarig met 'n vlegsel bo-oor haar kop. Sy is 'n diabeet en het water op die knieë. 'n Mens kan Miem eintlik bewonder dat sy die fort so kan hou in sulke moeilike omstandighede. Haar man het hom heel gerieflik onttrek en sy en Meisie moet mis verkoop om 'n bestaan te kan maak. Sy bly egter lojaal aan hom.

Sy skep die indruk van 'n sterk vrou, boos en dominerend. Sy manipuleer Meisie op 'n subtile manier: sy sal weer siek word en sy verwyт haar ook dat sy nooit weer dieselfde was nadat Meisie die vorige keer so “ongehoorsaam” was om uit te glip nie.

Haar gebrek aan selfinsig kos haar haar dogter, want sy vertel van die ander twee meisies wat weg is. Die een se pa was so dominerend en die ander een se ma was vol iepekonders. Intussen is sy aan albei hierdie aanklagte skuldig, maar sy besef nie dat sy daardeur ook haar dogter versmoor nie.

Een van Miem se belangrikste karaktertrekke is haar besondere engheid. Sy is uiters konserwatief (seksueel en geestelik) en glo op naïewe wyse dat 'n moordenaar elke jaar terugkom om 'n meisie te vermoor.

Sy is ook 'n tipiese gasvrye Afrikanervrou en beleefd teenoor haar gaste, Gertie en Konstabel.

As ons kyk na dinge wat sy vir Gertie sê, kan ons aflei dat sy baie reguit was. As Gertie liggaamsoefening wil doen om warm te word, sit sy haar gou-gou op haar plek met 'n:
“Ag nee wat, Gertie, daar is 'n tyd en plek vir alles.”

Ten spyte van haar sodanige konserwativiteit, beskik sy oor 'n valse moraliteit. Sy gee voor om iets te wees wat sy nie is nie. Let op hoe sy Meisie aan die Konstabel probeer verkoop deur te vertel hoe breed haar heupe is. Die subteks hiervan is dat Meisie kinders in die wêreld sal kan bring – iets wat vir die ou Afrikaner baie belangrik was. Iemand wat regtig so eng is soos sy, sal nie haar dogter op so 'n blatante manier aan 'n vreemdeling “verkoop” nie. Sy sou Meisie graag getroud wou sien volgens tradisionele konvensies. Die gepraat oor die borstrok sou ook hier kon inpas.

Hierdie skynheiligheid van die Calvinisme kom ook na vore in haar uitdraery oor die gedrogte by die sirkus. Sy wil kamma niks van die sirkus weet nie, maar vra tog gretig uit daaroor, onder die dekmantel dat sy dit net doen sodat Meisie kan ophou kla oor haar voorkoms en dat sy dankbaarheid kan leer. Sy gebruik haar dogter skromeloos om te hore te kom wat sy eintlik wou hoor. Haar neurotiese vrees vir die “bose onheil” wat hulle gaan tref, staan lynreg teenoor haar sterk persoonlikheid.

Boonop sit Miem – wat dan nou so kuis is – met seksuele frustrasies. Sy erken openlik aan Konstabel, wat tog 'n wildvreemde man is, dat daar “gevoelens” by haar aangewakker word deur die nagtelike teenwoordigheid van 'n man in die huis. Haar man sit immers al hoe lank op die solder en al is sy so konserwatief, bly sy mens.

Miem kom dus oor as die matriarg van die gesin (in die afwesigheid van die patriarg). Met haar streng konvensies domineer sy vir Meisie – en in 'n mate ook vir Gertie as sy haar berispe omdat sy by die sirkus was. 'n Mens wonder in watter mate haar dominerende gedrag dalk daarvoor verantwoordelik is dat Gabriël gevlug het.

Sy verteenwoordig die streng Calvinisme en sosiale sisteem van 'n gedeelte van die Afrikanergemeenskap. Sy funksioneer as heksebesweerder teen die bose. Sy is 'n ironiese figuur. 'n Mens sien haar aanvanklik as die beskermmer van haar dogter, maar eintlik is sy uiters boos. Sy is figuurlik gesproke blind. Hier kan ons let op haar bysiendheid (kan nie die garing deur die naald se oog kry nie). Haar blindheid lei tot die onderdrukking van Meisie. Aan die einde gebeur juis dit wat sy gevrees het: Meisie verlaat haar. Konstabel wat so deur haar vertrou is, word die adder in die boesem. Sy was te "blind" om dit in te sien, want haar vrees vir die bose weerhou haar daarvan om die bose te erken as sy regtig daarmee gekonfronteer word.

Punte		Beskrywer
9-10	Uitstekend	Antwoord is gefokus, die kandidaat ken en verstaan die die karaktereienskappe van Miem baie goed en en gee 'n omvattende beskrywing van die aard en funksie van die karakter. Antwoord is goed gestruktureerd. In die bespreking, toon die kandidaat insig en kreatiwiteit, gemotiveer deur voorbeelde uit die teks.
7-8	Goed	Kandidaat gee 'n volledige beskrywing van die karaktereienskappe van Miem. Antwoord toon 'n mate van kreatiwiteit en insig wanneer die aard en funksie van die karakter bespreek word. Kandidaat toon goeie begrip, voorbeelde uit die teks om te motiveer.
5-6	Bevredigend	Kandidaat gee 'n basiese beskrywing van die karakter, Miem, maaar kort inligting in die antwoord. Die belangrikste aspekte oor die aard en funksie van die karakter word wel bespreek, maar die antwoord kort diepte. Min voorbeelde uit die teks.
3-4	Elementêr	Die kandidaat gee 'n baie kortlikse beskrywing van die karakter Miem, maar kernidees kom kort. Die kandidaat toon 'n gebrek aan visualisering en kreatiwiteit.
0-2	Swak	Min of geen poging om die vraag te beantwoord. Kandidaat verstaan nie die vraag nie.

(10)

- 10.3 Die kandidaat kan *Ja* of *Nee* antwoord. Gee krediet vir 'n antwoord wat deeglik gemotiveer is en na voorbeelde uit die teks verwys.

Moontlike antwoorde:

Nee, die teks is beperk tot 'n klein sosiale en kulturele groepie, naamlik die Afrikaner en meer spesifiek die groep Afrikaners wat eng dogmaties is en 'n verwronge beeld van die Calvinisme ervaar. Die voorbeeld van Miem wat die bewaker van sedes is en haar dogter gevange hou in 'n beperkende wêreld van reëls en dreigemente spreek net tot 'n sekere groep en is nie meer relevant vir 'n hedendaagse SA gehoor nie. Al is die teks in Engels vertaal, spreek dit meer tot die Suid-Afrikaner en veral die sosiale kwessies van die 30'er jare.

Ja, die teks spreek tot enige Suid-Afrikaanse (of internasionale) gehoor. Die kwessies wat aangeraak word strek verby taal- of kultuurgroep. Die kwessies en temas in die drama is van universele aard; kwessies soos vasgevangenskap en bevryding kom voor in alle gemeenskappe. Hier gaan dit oor die verwronge en dogmatiese behoud van Calvinistiese waardes, maar dit kon na enige kultuur- en godsiensgroep verwys het. Die tema van dominerendheid (soos Miem wat haar dogter domineer), die smagting na bevryding (Meisie met haar versugting na 'n beter lewe), die tema van frustrasie en 'n beperkte vooruitsig op die lewe (Gertie) spreek tot enige gehoorlid. In die drama gaan dit grootliks oor individuele bevryding – hierdie tema is universeel. Die gehoorlid word gekonfronteer met hulself en staar hulle bevrydingsproses (van watter aard ook al) in die gesig.

(4)

Ordevlak	Moeilikhedsvlak	Persentasie	Punte	Vrae & punte
Analise/Sintese/Evaluering	Hoër orde	30	8	10.1.2 (6) 10.3 (2)
Toepassing	Middelorde	40	13	10.1.2 (6) 10.2.1 (5) 10.3 (2)
Kennis en begrip	Laer orde	30	9	10.1.1 (4) 10.2.1 (5)

LO 3	AS 1	AS 2	AS 3
10.1.1		4	
10.1.2	4	8	
10.2.1	6	4	
10.3.			4

[30]

TOTAAL AFDELING B: 60

AFDELING C: TOEPASSING VAN PERSOONLIKE HULPMIDDELS EN BESINNING EN EVALUERING**VRAAG 11**

Die volgende is voorstelle. Die kandidate bring hul eie ervaring en opinie na die antwoord en erkenning moet daarvoor gegee word.

Hierdie memorandum is nie vertaal nie, omdat die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 11.1 The maidens are frightened they will be eaten so are pleading with the Cannibal. They might also be begging. They are trying to be convincing as they are desperate to escape even if it means sacrificing one of their sisters. The maiden in line 11 is quite firm and determined as she has realized her only escape is to trick others to die. (4)
- 11.2 Lines 12 – 15. This is the most probable interpretation but take into consideration each candidate's response and the support he/she offers to the argument provided.
- Pace:** The actor acting as the cannibal begins quickly responding to the maiden's promises saying 'Good, because if it does,' then he slows down to torment and threaten her saying 'I will enjoy you first, my lovely – and your flesh... like sugar fruit.' 'Do not fail me... lead me to you.' Faster and gloatingly. Then slowly and clearly so that the maidens and the audience understand 'You can never escape me. Never!' Then quickly and dismissively 'Now, go!'
- Pause:** The actor uses pause to break between faster and slower paced phrases and to emphasise dramatically what might happen if the maidens disobey him. eg he pauses between 'sweet and' then the word 'succulent' it makes the maidens wait fearfully for what he might say and look at each other in horror when they realize he is serious about eating them. Another example of the dramatic pause is between 'the necklaces you wear' and 'will always lead me to you' so that the maidens know they have no change to escape. Pause is also used at punctuation points as sense pauses. Eg the dash (-), exclamation mark (!) will be longer than a comma (,) pause. (4 x 2) (8)
- 11.3 The cast member 6 might have been any character so he/she would have to change his/her tone to that of a neutral narrator – conveying information with expression and energy without a particular character's quality. The narrator is a storyteller and tells the audience what the maidens had to do. (3)

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	4	11.1 (1) 11.2 (2) 11.3 (1)
Application	Middle Order	40	6	11.1 (1) 11.2 (4) 11.3 (1)
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	5	11.1 (2) 11.2 (2) 11.3 (1)

	LO 1	
LO 3	AS 1	AS 2
11.1		4
11.2		6
11.3		5

[15]**VRAAG 12**

Die volgende is voorstelle. Die kandidate bring hul eie ervaring en opinie na die antwoord en erkenning moet daarvoor gegee word. Die bronne is daar vir die leerders om na te verwys, maar hulle kan dikwels buite die bronne antwoord.

- 12.1 Een punt toegeken vir die dans-/bewegingvorm (bv. Ballet, hip-hop, klopdanse, moderne danse, Spaans, rubberstewel ens.)

Punte		Beskrywers (Bewyse)
6-7	Goed	Kandidaat verstaan wat die dansvorm behels en is in staat om te bespreek hoe dit gepas is vir opvoering uit 'n gehooroogpunt en uit die oogpunt van die dansers. Die kandidaat kan ook die waarde van die dans as 'n kommunikasiemiddel verduidelik. Kandidaat demonstreer uitstekende tegniese vaardigheid in die gekose dansvorm.
3-5	Gemiddeld	Kandidaat kan verduidelik hoe die dansvorm lyk. Sy/Sy kan bespreek hoe dit gepas is vir opvoering uit 'n gehooroogpunt en kan kommentaar lewe oor die dansstyl uit die dansers se oogpunt. Kandidaat demonstreer tegniese vaardigheid in die gekose dansvorm.
0-2	Swak	Kandidaat kan gedeeltelik verduidelik hoe die dansvorm lyk. Maak dikwels staat op 'n beskrywing van kostuum eerder as die dans self. Antwoord is eenvoudig.

(7)

- 12.2 'n 'Alles-Afrika'-dansgebeurtenis is opwindend omdat dit beteken dat Suid-Afrikaners die kans gegun word om te wys waartoe hulle in staat is en die verskeidenheid verskillende style dans/beweging wat uit SA kom. Dit is relevant vir ons gemeenskappe. Dit beteken nie alle swart Afrikane nie, maar alle Suid-Afrikaners.

Punte		Beskrywers (Bewyse)
3	Goed	Kandidaat verstaan die waarde van 'n plakkaat as 'n adverteermiddel vir 'n opvoering. Hy/sy kan verwys na die grootte van die letters, die datums (duidelik sigbaar) en inligting oor waar die produksie gehou gaan word. Die kreatiewe aspek word aangedui deur die kandidaat se eie reaksie op die woorde wat uit die dansers se liggame kom wat lyne naboots wat wys dat die liggaam beweeg. Kandidaat demonstreer 'n hoë vlak van kritiese en kreatiewe denke.

2	Gemiddeld	Kandidaat kan die waarde van 'n plakkaat as 'n adverteermiddel vir 'n opvoering verduidelik. Hy/sy verwys na ten minste een van die volgende: die letters, die datums (duidelik sigbaar) en inligting oor waar die produksie gehou gaan word. Die kandidaat sal moontlik nie na die kreatiewe aspek van die plakkaat verwys nie. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van kritiese en kreatiewe denke.
0-1	Swak	Kandidaat kan nie die waarde van 'n plakkaat as 'n adverteermiddel vir 'n opvoering verduidelik nie. Hy/sy verwys vaagweg na iets op die plakkaat om die antwoord te ondersteun. Antwoord eenvoudig.

(3)

- 12.3 Die antwoord moet wees dat dit moontlik 'n gehoor sal trek, maar erkenning moet aan die kandidaat gegee word wat negatief antwoord, solank dit deur 'n logiese, deurdagte argument ondersteun word (1 punt).

(5)

- 12.4 12.4.1 Kandidaat moet die konteks (agtergrond en omstandighede) van die individuele item beskryf. In die antwoord moet die omgewing waaruit die karakter spreek en die situasie waarin die karakter is wat tot die woorde lei wat die karakter spreek, bespreek word

(3)

- 12.4.2 Kandidaat moet die proses bespreek wat gevolg word vir opvoering. Dit kan 'n gestruktureerde metode wees (bv. Stanislavski) of 'n proses wat die skool/onderwyser opgestel het om die kandidaat te help die stuk om voor te berei vir die opvoering.

Punte		Beskrywers (Bewyse)
7-8	Baie Goed	Kandidaat beskryf die proses in detail van die keuse tot oefening tot die finale opvoering, en gee spesifieke voorbeelde van elke stap. Die antwoord toon 'n duidelike begrip dat die opvoering 'n logiese proses is en nie net 'n produk nie en dat harde werk en teorie hand aan hand met kreatiwiteit gaan. Kandidaat demonstreer 'n hoë vlak van kritiese, insiggewende en kreatiewe denke wanneer die proses geanaliseer word.
5-6	Bevredigend	Kandidaat beskryf die proses van die keuse tot oefening tot die finale opvoering en gee voorbeelde van elke stap. Die antwoord toon 'n begrip dat opvoering 'n proses is en nie net 'n produk nie. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van kritiese, insiggewende en kreatiewe denke wanneer die proses ontleed word.
3-4	Gemiddeld	Kandidaat beskryf sommige van die prosesse maar fokus op hoe die stuk opgevoer is in meer besonderhede. Die oefeningproses word op 'n algemene manier hanteer. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van kreatiewe denke wanneer die proses ontleed word.
0-2	Swak	Kandidaat maak eenvoudige stelling oor wat hy/sy gedoen het. Onnodige stellings word gemaak – bv. 'Ek moet die woorde leer en besluit waar om op die verhoog te staan.' Kandidaat het duidelik 'n item opgevoer, maar maak staat op oppervlakkige stellings wat op enige opvoering van toepassing kan wees.

(8)

12.4.3 Hierdie evaluering kan 'n bespreking insluit van watter aspekte van die individuele stuk verbeter kan word en wat goed gegaan het.

Punte		Beskrywers (Bewyse)
4	Baie goed	Kandidaat gebruik gepaste terminologie om die sukses van die stuk te verduidelik en hoe veranderinge aangebring kan word om dit te verbeter. Spesifieke, konkrete voorbeelde word gegee om die kandidaat se antwoord te ondersteun. Kandidaat demonstreer 'n hoë vlak van reflektiewe denke en kennis van opvoering.
3	Bevredigend	Kandidaat verduidelik die sukses van die stuk en hoe veranderinge aangebring kan word om die stuk te verbeter. Voorbeelde word gegee om die kandidaat se antwoorde te ondersteun, maar dit is nie altyd duidelik nie. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van reflektiewe denke en kennis van opvoering.
2	Gemiddeld	Kandidaat verduidelik die sukses van die stuk en hoe veranderinge aangebring kan word om die stuk te verbeter. Voorbeelde ontbreek. Kandidaat demonstreer 'n vlak van kennis van opvoering.
1	Swak	Kandidaat maak stellings oor die stuk. Meer dikwels per ongeluk korrek as vooraf beplan. Voorbeelde ontbreek.

(4)

Ordevlak	Moeilikeidsvlak	Persentasie	Punte	Vrae & punte
Analise/Sintese/Evaluering	Hoër orde	30	9	12.1 (3) 12.2 (1) 12.3 (1) 12.4.2 (2) 12.4.3 (2)
Toepassing	Middelorde	40	12	12.1 (3) 12.2 (1) 12.3 (2) 12.4.1 (2) 12.4.2 (3) 12.4.3 (1)
Kennis en begrip	Laer orde	30	9	12.1 (1) 12.2 (1) 12.3 (2) 12.4.1 (1) 12.4.2 (3) 12.4.3 (1)

	LO 1		LO 4			
	AS 1	AS 2	AS 1	AS 2	AS 3	AS 4
12.1	4			3		
12.2				3		
12.3	2				3	
12.4.1		3				
12.4.2		2			4	2
12.4.3						4

[30]

VRAAG 13

Die volgende is voorstelle. Die kandidate bring hul eie ervaring en opinies na die antwoorde en erkenning moet daaraan gegee word.

13.1

Punte		Beskrywer (Bewyse)
12-15	Uitstekend	Kandidaat het uitstekende begrip van teaterterminologie en kan dit op die aanhaling toepas. Kandidaat kan oor lewendige opvoering nadink, dit vergelyk en evalueer deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en menslike ervaring in die veranderende Suid-Afrikaanse teater te verduidelik en te regverdig. Kandidaat kan na eie ervaring verwys wanneer die vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer hoë vlak van insig en kultuurregverdigheid in antwoord.
9-11	Goed	Kandidaat het 'n goeie begrip van teaterterminologie en kan dit op die aanhaling toepas. Kandidaat kan oor lewendige opvoerings nadink, dit vergelyk en evalueer deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en menslike ervaring in die veranderende Suid-Afrikaanse teater te verduidelik en te regverdig. Kandidaat probeer om na eie ervaring te verys wanneer die vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van insig en kultuurregverdigheid in antwoord.
6-8	Gemiddeld	Kandidaat het begrip van teaterterminologie en kan dit op 'n basiese vlak op die aanhaling toepas. Kandidaat kan lewendige opvoering ontleed en beskryf deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en sommige menslike ervaring in die veranderende Suid-Afrikaanse teater te beskryf. Kandidaat kan nie duidelik verbinding vind met eie ervaring nie. Kandidaat bied antwoord op 'n kultuurregverdige manier aan.
4-5	Elementêr	Kandidaat het gedeeltelike begrip van teaterterminologie, maar skryf oor terminologie as apart van die aanhaling. Kandidaat probeer om aspekte van lewendige opvoering te beskryf deur baie min gespesialiseerde terme te gebruik om gedeeltelik die veranderende Suid-Afrikaanse teater te beskryf. Kandidaat kan nie 'n duidelike verbinding vind met eie ervaring nie. Kandidaat pas kennis op 'n meganiese manier toe en kan nie eie persoonlike antwoord formuleer nie.
0-3	Swak	Kandidaat het nie begrip van teaterterminologie nie, maar kan op 'n basiese vlak verbind met aspekte van die aanhaling. Kandidaat probeer om aspekte van lewendige opvoering te beskryf, maar kan nie enige gespesialiseerde terme akkuraat gebruik om die veranderende Suid-Afrikaanse teater te beskryf nie. Kandidaat probeer nie om verbinding met eie ervaring te vind nie. Kandidaat toon min basiese operasionele kennis.

Ordevlak	Moeilikheds-vlak	Persentasie	Punte	Vrae & punte
Analise/Sintese/Evaluerings	Hoër vlak	30	4	13.1
Toepassing	Middelvlak	40	6	13.1
Kennis en begrip	Laer vlak	30	5	13.1

	LO 4			
	AS 1	AS 2	AS 3	AS 4
13.1	15			

(Oorvleuel met ander LU4-areas)

[15]

13.2

Punte		Beskrywer (Bewyse)
12-15	Uitstekend	Kandidaat het uitstekende begrip van teater-/filmterminologie en kan dit op die aanhaling toepas. Kandidaat kan oor film nadink, dit vergelyk en evalueer deur gespesialiseerde woordeskat gebruik om die voorstelling van waardes en van menslike ervaring in die veranderende Suid-Afrikaanse filmindustrie te verduidelik en te regverdig. Kandidaat kan na eie ervaring verwys wanneer die vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer hoë vlak van insig en kultuurregverdigheid in antwoord.
9-11	Goed	Kandidaat het goeie begrip van teater-/filmterminologie en kan dit op die aanhaling toepas. Kandidaat kan oor film nadink, dit vergelyk en evalueer deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en van menslike ervaring in die veranderende Suid-Afrikaanse filmindustrie te verduidelik. Kandidaat probeer om na eie ervaring te verwys wanneer vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer redelike vlak van insig en kultuurregverdigheid in antwoord.
6-8	Gemiddeld	Kandidaat toon begrip van teater-/filmterminologie en kan dit op 'n basiese vlak op die aanhaling toepas. Kandidaat kan film ontleed en beskryf deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en sommige menslike ervaring in die veranderende Suid-Afrikaanse filmindustrie te beskryf. Kandidaat kan nie 'n duidelik verbinding met eie ervaring vind nie. Kandidaat bied sy/haar antwoord op 'n kultuurregverdige manier aan.
4-5	Elementêr	Kandidaat het begrip van teater-/filmterminologie, maar skryf oor terminologie as apart van aanhaling. Kandidaat probeer om aspekte van film te beskryf deur baie min gespesialiseerde terme te gebruik om die veranderende Suid-Afrikaanse filmindustrie gedeeltelik te verduidelik. Kandidaat pas kennis op 'n meganiese manier toe en kan nie eie persoonlike antwoord formuleer nie.
0-3	Swak	Kandidaat het geen begrip van teater-/filmterminologie nie, maar kan dit op 'n basiese manier met aspekte van die aanhaling verbind. Kandidaat probeer om aspekte van film te beskryf, maar kan nie enige gespesialiseerde terme akkuraat gebruik om die veranderende Suid-Afrikaanse filmindustrie te beskryf nie. Kandidaat probeer nie om verbinding met eie ervaring te vind nie. Kandidaat toon baie min basiese operasionele kennis.

Order level	Difficulty level	Percentage	Marks	Questions
Analysis/Synthesis/Evaluation	Higher Order	30	4	13.2
Application	Middle Order	40	6	13.2
Knowledge and comprehension	Lower Order	30	5	13.2

	LO 4			
	AS 1	AS 2	AS 3	AS 4
13.2	15			

(Oorvleuel met ander LU4-areas)

[15]

13.3

Punte		Beskrywer (Bewyse)
12-15	Uitstekend	Kandidaat het uitstekende begrip van terminologie wat gebruik word om kulturele opvoering en ritueel te bespreek, en kan dit op die aanhaling toepas. Kandidaat kan oor inheemse opvoering nadink, dit vergelyk en evalueer deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en van menslike ervaring in kulturele opvoering en ritueel te verduidelik en te regverdig. Kandidaat kan na eie ervaring verwys wanneer vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer hoë vlak van insig en kultuurregverdigheid in antwoord.
9-11	Goed	Kandidaat het goeie begrip van terminologie wat gebruik word om kulturele opvoering en ritueel te bespreek en kan dit op die aanhaling toepas. Kandidaat kan oor inheemse opvoering nadink, dit vergelyk en evalueer deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en van menslike ervaring in kulturele opvoering en ritueel te verduidelik. Kandidaat probeer om na eie ervaring te verwys wanneer die vrae beantwoord word. Kandidaat demonstreer 'n redelike vlak van insig en kultuurregverdigheid in antwoord.
6-8	Gemiddeld	Kandidaat het begrip van terminologie wat gebruik word om kulturele opvoering en ritueel te bespreek en kan dit op 'n basies vlak op die aanhaling toepas. Kandidaat kan inheemse opvoering ontleed en beskryf deur gespesialiseerde woordeskat te gebruik om die voorstelling van waardes en sommige menslike ervarings in kulturele opvoering en ritueel te beskryf. Kandidaat kan nie 'n duidelik verbinding met eie ervaring vind nie, maar bied antwoord op 'n kultuurregverdige manier aan.
4-5	Elementêr	Kandidaat het beperkte begrip van terminologie wat gebruik word om kulturele opvoering en ritueel te bespreek, maar skryf oor terminologie as apart van die aanhaling. Kandidaat probeer om aspekte van inheemse opvoering te beskryf deur baie min gespesialiseerde terme te gebruik om kulturele opvoering en ritueel gedeeltelik te verduidelik. Kandidaat kan nie 'n duidelike verbinding met eie ervaring vind nie. Kandidaat pas kennis op 'n meganiese manier toe en kan nie eie persoonlike antwoord formuleer nie.
0-3	Swak	Kandidaat het nie begrip van terminologie wat gebruik word om kulturele opvoering en ritueel te bespreek nie, maar kan op 'n basiese vlak met aspekte van die aanhaling verbind. Kandidaat probeer om aspekte van inheemse opvoering te beskryf, maar kan nie enige gespesialiseerde terme akkuraat gebruik om kulturele opvoering en ritueel te bespreek nie. Kandidaat probeer nie om 'n verbinding te vind met eie ervaring nie. Kandidaat toon min basiese operasionele kennis.

Ordevlak	Moeilikeids- vlak	Persentasie	Punte	Vrae
Analise/Sintese/Evaluering	Hoër vlak	30	4	13.3
Toepassing	Middelvlak	40	6	13.3
Kennis en begrip	Laer vlak	30	5	13.3

	LO 4			
	AS 1	AS 2	AS 3	AS 4
13.3	15			

(Oorvleuel met ander LU4-areas)

[15]**TOTAAL AFDELING C: 60****GROOTTOTAAL: 150**